

WOORDELIJK VERSLAG

van de raadsinformatieavond van de gemeente Westland
gehouden op 7 april 2015

WOORDELIJK VERSLAG

van de raadsinformatieavond/expertmeeting, gehouden op 7 april 2015, 's avonds om 19.00 uur, in de raadzaal van de gemeente Westland, locatie Van Geeststraat 1 te 's-Gravenzande.

Aanwezig

Voorzitter : C. van der Mark
Griffier : W. Herweijer

College: : T.A.M. Duijvestijn en P. Ouwendijk

Afwezig : A. Weverling, wethouder

1. OPENING

De voorzitter: Dames en heren, goedenavond. Ik wil graag met deze bijeenkomst beginnen. Welkom op deze bijeenkomst die een uitvloeisel is van de raadsvergadering van 20 januari waarin moties tegen plaatsing van windturbines in het Westland zijn aangehouden, teneinde eerst door de raad een informatie- en afwegingstraject in te richten. Het opstarten van dat informatietraject gaan we vanavond proberen te doen. De agenda laat een keur van voor u uitgenodigde experts zien. Wij hopen op een heel interessante en informatieve avond voor ons allemaal.

Ik heb met de sprekers afgesproken dat zij hun presentatie houden. Er is plaats voor technische vragen. Dat zult u begrijpen. Vanavond is het niet de plek voor politieke discussies. Maar dat had u ook al lang begrepen. Voor het goede begrip, gebruik het rode of dat andere knopje, dan komt wat u zegt allemaal op de band te staan. Ik meld wethouder Weverling af, die toch ziek naar bed is gegaan.

2. PRESENTATIE PROVINCIE ZUID-HOLLAND

De voorzitter: Ik wil nu gewoon de agenda gaan volgen. De eerste presentatie wordt gehouden namens de provincie Zuid-Holland. U ziet bij sommige onderdelen 'op verzoek van de fracties' staan. U heeft daar best wel gehoor aan gegeven door namen c.q. instellingen te benoemen.

Namens de provincie zijn mevrouw Willemijn Croes, beleidsmedewerker RO, en de heer Hans Geerders, beleidsmedewerker energie, aanwezig. De heer Geerders doet de aftrap.

De heer Geerders: Goedenavond allemaal. Dank dat ook wij als provincie hier ons verhaal mogen houden en een toelichting op het beleid kunnen geven. Zoals de voorzitter al zei is het een ambtelijk verhaal. Het is een verhaal dat het beleid toelicht. Het is geen politiek standpunt. Zoals u weet zitten wij op dit moment in een transitie qua gedeputeerden en qua college. Het is voor ons ook heel spannend. Of dat nog iets betekent voor het windbeleid gaan we beleven.

Ik zal met u kort door het windenergiebeleid heengaan. Mocht ik er zelf niet uitkomen of als u vragen heeft die heel erg ingaan op het ruimtelijke ordeningskader, dan is mevrouw Croes ook beschikbaar om vragen te beantwoorden. Zij werkt bij de afdeling Ruimtelijke ordening en doet een heleboel windprojecten elders in de provincie wat betreft ruimtelijke ordening. Waarom doen we dit als provincie ook weer allemaal? Vanuit Europa en het Rijk is een energiebeleid geformuleerd en zijn er doelstellingen in het Energieakkoord van de SER geformuleerd. Dat kent u ongetwijfeld allemaal uit 2013. De reden daarvoor zijn de volgende achtergronden.

We willen met zijn allen minder afhankelijk te worden van fossiele brandstoffen: kolen, olie en gas. We willen ons energiesysteem meer duurzaam maken. Dat biedt ook weer meer mogelijkheden voor versterking van de economie, de werkgelegenheid, vernieuwing en innovatie. Grappig is dat energie bij de provincie vanuit de milieuhoek naar de afdeling Economische Zaken is overgeheveld. Energiebeleid heeft namelijk ook economische potenties. Hoe gaan we dat energiebeleid realiseren? Energiebesparing. En het aandeel hernieuwbare energie binnen Nederland moet van 4,5% naar 14% in 2020 en naar 16% in 2023. Dat zijn de algemene landelijke doelstellingen.

Het energiebeleid van Zuid-Holland is een paar jaar geleden vastgelegd in de nota Intensivering energiebeleid. Ik zal het niet allemaal langslopen, maar windenergie op land is een van de onderdelen van de mix aan maatregelen die we willen treffen om tot de reductie van het energieverbruik te komen. Energiebesparing en de warmterotonde kent u ongetwijfeld, evenals biomassa, biobased en zonne-energie. En we kijken ook naar transport en mobiliteit.

Ik zoom even in op de afspraken die zijn gemaakt over de opgave voor wind op land. Want daarover gaan we als provincie. Over wind op zee gaat het Rijk, dus daarvoor hebben we geen bevoegdheden. De afspraak tussen het Rijk en de provincies is dat wij in 2020 6.000 megawatt gerealiseerd moeten hebben. Het aandeel van Zuid-Holland daarin is 735,5 megawatt. Over die 0,5 megawatt schijnt nog het meest onderhandeld te zijn, begreep ik. Het huidige opgestelde vermogen is 324 megawatt. Dus er is nog een forse opgave van ruim 400 megawatt in de komende vijf, zes jaar te gaan. Dat is nogal wat. Dat willen we realiseren door de locaties in het ruimtelijke beleid vast te leggen. Dat hebben we ook inmiddels gedaan in de Verordening ruimte. De volgende stap is realisatieafspraken te maken met regio's en gemeenten. Er ligt een convenant met het Havenbedrijf en de gemeente Rotterdam voor een flinke opgave. Die gaat vooral over opstelling van windmolens op de Maasvlakte. We hebben een convenant met gemeenten in de stadsregio Rotterdam. We hebben afspraken met de gemeente Goeree om op het eiland Goeree een flinke windopgave te realiseren. Verder zijn er een aantal verspreide locaties door de provincie heen en zijn er natuurlijk contacten met coöperaties en initiatiefnemers. Zij worden uitgenodigd om de aangewezen locaties te ontwikkelen voor windlocaties. Het maakt ons niet uit of het gaat om grote bedrijven, zoals Eneco, of coöperaties van burgers die windenergie ontwikkelen. Dan de randvoorwaarden van ons beleid. We gaan er het liefst van uit dat gemeenten of een regio zelf de locaties ontwikkelen. Dat leidt ertoe dat besluiten toch het dichtst bij de burgers worden genomen. De lokale en regionale afwegingen kunnen dan worden gemaakt. Een zorgvuldige procedure en afweging van alle milieu- en ruimtelijke ordeningsaspecten moeten plaatsvinden. Dat zal in de meeste gevallen het maken van een Milieu Effect Rapportage (MER) betekenen. De omgeving moet ook actief bij het proces betrokken worden. De eis is dat er een participatieplan moet zijn met daarin vastgelegd op welke wijze burgers betrokken kunnen worden bij de realisatie van windenergie. Dat kan ook betekenen dat zij bijvoorbeeld meedelen in de opbrengst, maar ook meepraten over de precieze lokalisering van windmolens.

De heer Duijsens: U zegt een zorgvuldige procedure, inclusief de MER. Wanneer plaatst u de MER in het hele spectrum? U verzoekt gemeenten om mee te werken. Doet u eerst een MER in bijvoorbeeld de regio Westland of hoe doet u dat met de volgorde?

De heer Geerders: Op dit moment staan in de VRM locaties genoemd. Daarover is een plan MER gehouden. Voor de locaties die nu op de kaart staan is er een plan MER, waarbij er een globale beoordeling is geweest of het logisch is dat er wel of niet windturbines komen te staan. Als er echt een locatie wordt ontwikkeld – er is een initiatiefnemer en er wordt een bestemmingsplan aangepast etc. -, dan komt er een locatie-MER, waarbij vervolgens nog een afweging plaatsvindt of er binnen die locatie geluidsaspecten en dat soort zaken ten opzichte van elkaar kunnen worden afgewogen.

Voor de locaties in Westland die op de kaart staan is er in ieder geval een plan-MER. Als er eventueel een locatie wordt gekozen die echt wordt ontwikkeld, dan komt er nog een plan MER over.

De heer Duijsens: U zegt: deze locatie. Maar waarop doelt u dan?

De heer Geerders: Op de VRM-kaart staat op dit moment een gebied langs de A20 waar in principe ontwikkeling van windenergie mogelijk is.

De heer Doelman: U zegt realisatieafspraken met gemeenten te gaan maken. Zijn er ook gemeenten in Zuid-Holland waarvan u op voorhand al zegt dat het daar niet kan en wat dan de afweging is geweest?

De heer Geerders: We zijn op dit moment in gesprek met heel veel gemeenten. Er is een aantal gemeenten dat heeft gezegd om bepaalde redenen niet mee te doen. Zij zijn geen voorstanders van windenergie op een bepaalde locatie. Daarvan hebben we ook aangegeven dat als de provincie het uiteindelijk toch een goede locatie, dan kan daarvoor een inpassingsplan worden gemaakt. Op dit moment zitten we bij de meeste locaties nog in de fase van het kijken naar technische haalbaarheid en overleg over de precieze locatie.

De heer Doelman: Voorzitter. Zijn er ook gemeenten waarvan u op voorhand zegt dat daar geen windmolens komen, omdat het daar niet kan, bijvoorbeeld Midden-Delfland?

De heer Geerders: Sowieso is in het kader van de VRM een afweging op landschappelijke en ruimtelijke kwaliteitsargumenten. Daarvan is gezegd dat in het Groene Hart of nationale landschappen sowieso geen windmolens worden toegestaan. Behalve aan de randen. In het Groene Hart en midden in Midden-Delfland zal geen windenergie worden toegestaan. Er is participatie en betrokkenheid van omwonenden. Er zijn drie of inmiddels meer gedragscodes van organisaties, de Vereniging Eigen Huis (VEH), de NWEA, de club van omwonenden van windlocaties (NLVOW). Zij hebben allemaal aangegeven bepaalde eisen aan de betrokkenheid van de omgeving te stellen als er windmolens komen. Het is dan aan de overheden om daarmee al dan niet iets te doen.

Dan het realisatiekader in het ruimtelijk beleid dat momenteel geldt bij de provincie. Er zijn locaties op de kaart aangewezen. Ik neem aan dat u die kaart ook kent. Er komt dadelijk in de presentatie ook nog even een ingezoomde kaart voor het Westland voorbij. Er is een afweging gemaakt op het gebied van landschap en ruimtelijke kwaliteit. Daarop is ook die plan-MER losgelaten die ik al noemde. De voorkeur voor windlocaties gaat wat betreft de provincie uit naar locaties in de buurt van grootschalige infrastructuur, bedrijvigheid en/of scheidslijnen van land en water. Dus echt grootschalige landschappelijke eenheden of langs wegen, spoorlijnen en industriegebieden. Een ander criterium is echt te streven naar concentratie. Dus geen versnippering en elk boerenbedrijf zijn eigen molen, maar concentratie, zodat er ook landschappelijk zo min mogelijk verstoring optreedt. Er is een voorkeur voor enkelvoudige lijnopstellingen: 2, 3 of 4 windmolens op een rij, evenwijdig aan infrastructuur en de genoemde scheidslijnen.

Het opschalen en vervangen van bestaande opstellingen is mogelijk, maar daarvoor moet dan uiteraard wel een procedure worden doorlopen. Uitgesloten zijn gebieden die kwetsbaar zijn vanuit landschap, cultuurhistorie, natuur of recreatie. Die staan ook op de kaart aangegeven.

De heer Duijsens: Ik mis volksgezondheid als uitsluitingsgrond. Komt die nog of is dat niet belangrijk?

De heer Geerders: De volksgezondheid is natuurlijk belangrijk, maar ik weet niet wat u daaronder verstaat.

De heer Duijsens: Een van de overwegingen om die dingen niet te plaatsen is EVRM/GGD en mogelijke volksgezondheidsproblemen. Je zou denken uitgesloten gebieden die kwetsbaar zijn, ook vanuit de volksgezondheid. Als daarvan twintig mensen last hebben lijkt dat niet goed.

De heer Geerders: Ja, dat klopt. Als je de locatie uitwerkt ga je kijken of een windmolen niet op een of andere manier te dicht bij woonbebouwing staat en of sprake is van slagschaduw of geluidhinder, waarvan mensen gezondheidsklachten kunnen krijgen. Die aspecten worden op lokaal niveau afgewogen en die kun je eigenlijk niet op het niveau van de hele gemeente afwegen.

De heer Duijsens: Is het niet vreemd als u daarboven zet: realisatiekader windenergie. Dan is volksgezondheid toch minstens even belangrijk als cultuurhistorie? Dat neem je dan mee in het te creëren kader waaraan wordt getoetst om windturbines neer te zetten.

De heer Geerders: Dat is in ieder geval niet expliciet als kader meegenomen. Het is ook heel lastig om dat op provinciaal niveau te doen. Het feit dat er geen windmolens middenin Den Haag worden toegestaan heeft daarmee natuurlijk wel een beetje te maken. Dan staat er een molen midden in een woonwijk.

De heer Duijsens: Je kunt ook zeggen dat er op 2 km afstand geen woning mag staan. Ik noem maar wat. 1.100 meter kun je noemen of 1.000 meter.

De heer Geerders: Het gaat hier om een ruimtelijke afweging. Dan gaat het over landschap en ruimtelijke eenheden. Volksgezondheid is geen ruimtelijk criterium. Even kort wat over hoe de procedure in elkaar zit. Daarover zijn nogal eens wat misverstanden. Ik redeneer even vanuit een initiatiefnemer. Er zijn twee sporen: het ruimtelijke ordeningsspoor en het vergunningenspoor. Eerst het ruimtelijke ordeningsspoor. Dat komt erop neer dat een initiatiefnemer iets wil. Hij wil een windmolenpark of een windmolen realiseren. Hij moet in eerste instantie bij de gemeente terecht voor het opnemen van die windlocatie in het bestemmingsplan. Het moet namelijk ruimtelijk passend gemaakt worden. Als de gemeente daar positief tegenover staat en daaraan wil meewerken wil de provincie de bevoegdheid overdragen om verder alle procedures, ook de vergunningenprocedures te doorlopen. Dat hebben we in veel gevallen al gedaan. Daar sluiten we dan een contract over met de gemeente, zodat al die procedures op gecoördineerd op gemeentelijke schaal worden afgehandeld. Mocht een gemeente zeggen eigenlijk niet mee te willen werken aan een windlocatie in de gemeente, dan kan een initiatiefnemer zich tot de provincie wenden. Dan moeten wij dat verzoek ook in behandeling nemen. Dan kan de provincie een provinciaal inpassingsplan opstellen. De provincie neemt dan de ruimtelijke bevoegdheid van de gemeente op dat punt over. Er gelden dan een aantal criteria. Het provinciaal belang vereist dan dat het molens zijn van meer dan 5 megawatt, want anders moeten wij ons met allerlei heel kleine procedures gaan bezighouden. Het moet passen in het beleid van de provincie in het kader van de VRM. Het moet ook echt duidelijk zijn dat de gemeente niet wil meewerken en dat moet ook zwart op wit staan. In dat geval gaat de provincie die bevoegdheid zelf uitoefenen. In alle gevallen moet er bij ruimtelijke procedures bij locatie-uitwerkingen sprake zijn van milieuonderzoeken, een onderzoek naar ruimtelijke consequenties. In de meeste gevallen zal dat een MER zijn. Het tweede spoor is het vergunningenspoor van de Wet algemene bepalingen omgevingswet (Wabo). De provincie is daar het bevoegd gezag. Als de gemeente meewerkt draagt de provincie de bevoegdheden over aan de gemeente.

Als zij dat niet doet is er een procedure die is vastgelegd in een samenstel van wetten: de Crisis- en herstelwet en uiteindelijk de Elektriciteitswet. Die maken het mogelijk dat de provincie de coördinatieregeling toepast en zowel het ruimtelijke als vergunningenspoor in één procedure gecoördineerd afhandelt.

We hebben ook een koepelstartnotitie voor die provinciale inpassingsplannen gemaakt, waarbij we voor een aantal locaties in de provincie al tevoren op basis van informatie van gemeenten weten dat er geen medewerking zal komen. Er zijn dan kaders gesteld waarbij we dat inpassingsplan gaan toepassen. De locatie Westland staat in die koepelstartnotitie genoemd als mogelijk inpassingsplan. Die koepelstartnotitie stelt kaders van hoe we daar als provincie vervolgens mee omgaan. Die notitie heeft Provinciale Staten ook vastgesteld. Nog even kort waarover we qua locatie praten. Ik heb geprobeerd even in te zoomen op de VRM-kaart van het Westland. De A20 is de enige locatie in Westland waar op dit moment binnen het ruimtelijk beleid de ontwikkeling van windenergie mogelijk is. Het gaat dus om de locatie A20.

Dan even iets over de achtergrond van de keuze voor die locatie. Die locatie past binnen de criteria die ik net heb genoemd: langs grootschalige infrastructuur (A20) en in de buurt van grootschalige bedrijvigheid. Landschappelijk gezien hebben wij als provincie gezegd dat het daar zou moeten kunnen. Er is ook sprake van concrete initiatiefnemers op die locatie. Er is ook nog zelfs sprake van aansluiting bij een bestaande windturbine op die plek. Dat is een extra argument. Die locatie staat ook al een jaar of tien op allerlei kaarten en in beleidsnota's voor de VRM, zoals die nu is vastgesteld.

Naast deze locatie is er bij de vaststelling van de VRM op basis van een zienswijze ook door een conglomeraat van bedrijven, ABC Westland, een andere locatie aangedragen. Die locatie is overwogen en die heeft oorspronkelijk in het ontwerp van de VRM gestaan. Die is op basis van een CDA-amendement in Provinciale Staten uiteindelijk niet in de VRM opgenomen, omdat die locatie nog onvoldoende is uitgewerkt en nog niet echt goed is getoetst op omgevingseffecten. Dus die maakt op dit moment geen onderdeel uit van het ruimtelijke beleid. De enige manier om die wel op de kaart te krijgen is het doorlopen van een wijzigingsprocedure van de Verordening ruimte.

Dan nog even iets over de initiatiefnemers. De locatie A20 sluit aan bij de bestaande windmolen van Yard Energy. Er is een initiatiefnemer beschikbaar die die locatie wil ontwikkelen. Dat is ook bij de gemeente bekend. Deze locatie A20 staat al een hele tijd op de beleidskaarten van de provincie.

De locatie ABC Westland heb ik net genoemd en is nog niet uitgewerkt, maar er is wel een initiatiefnemer die daar in principe iets wil. Of dat hij nog steeds iets wil is mij nu niet bekend. Dat is dus potentieel wel een initiatiefnemer. Verder zijn ons wat betreft in verhouding met deze twee initiatiefnemers geen initiatieven elders in het Westland bekend, evenals andere partijen die iets willen op het gebied van windenergie. Er zijn op dit moment ook geen formele verzoeken aan ons gedaan in het kader van een ruimtelijke of een vergunningprocedure wat betreft windenergielocaties. Feitelijk zijn alle partijen in afwachting van het standpunt van de gemeente Westland om al dan niet mee te werken aan windenergielocaties.

De heer Rijneveen: Op de vorige sheet gaf u aan dat die aansluitend is op de bestaande windmolen van Yard Energy. Kunt u duiden wat u bedoelt met aansluitend? Er staat daar één windmolen. Als je een rijtje hebt, heb ik er wel een beeld bij. Maar er staat er een en je sluit er dan een aan. Elke locatie in het Westland sluit daar dan op aan. Dat argument moet u voor mij even toelichten.

De heer Geerders: Misschien is het ook niet zo'n sterk argument, maar er is wel gezegd dat er op die plek al een windmolen staat. Het opschalen van die bestaande windmolen past dan binnen die locatie en is een logische uitbreiding van die locatie.

Dan mijn laatste sheet die eigenlijk een resumé is, hoe gaan we verder en wat is de stand van zaken wat betreft de provincie? Wij wachten het politiek-bestuurlijke proces in de gemeente af. We zouden het wel heel prettig vinden als dat medio dit jaar tot een besluit zou hebben geleid. Terugrekenend vanaf 2020 willen we in het najaar de locaties ook gaan vastleggen in de aanpassing van onze VRM. Als de gemeente uiteindelijk niet meewerkt kan de provincie een procedure voor een inpassingsplan starten. De procedure wordt op basis van de koepelstartnotitie door de provincie gecoördineerd. Een andere mogelijke optie is dat er ook nog een nieuwe locatie wordt opgenomen in de VRM. Dan denk ik aan de locatie ABC Westland die al eerder is aangereikt. Daar is een procedure voor nodig. Een besluit om de VRM in 2016 te wijzigen is op dit moment nog niet genomen, maar zit wel in de pijplijn, omdat er ook een aantal nieuwe locaties in het Rotterdamse op de kaart opgenomen moet worden. Maar dat moet dus nog worden besloten en dat is ook afhankelijk van concrete plannen van initiatiefnemers. Of ze inderdaad nog steeds, links- of rechtsom of op bepaalde plekken, iets willen buiten de locatie die al op de kaart staat.

De heer Keizer: Ik zie een paar keer voorbijkomen dat de provincie mogelijk iets kan doen als de gemeente niet meewerkt. Heel kort door de bocht zegt de provincie eigenlijk dat het niet uitmaakt wat de gemeenteraad wil, want dan gaat de provincie eroverheen en gaat zij het zelf doen. Zo komt het een beetje over. Dat is eigenlijk mijn constatering. Dat vind ik een beetje dictatoriaal, als ik het zo mag zeggen.

De heer Geerders: Dat woord zou ik zo niet gebruiken. De provincie heeft een opgave uit te voeren. De provincie heeft een beleid met het Rijk afgesproken. Dat dient ook een maatschappelijk doel. Naar ons idee kan dat op deze plek. Dat betekent uiteraard wel dat als er concrete plannen zijn op die plek, dat daar nog allerlei procedures worden gevolgd waarbij zowel de gemeente, omwonenden en bedrijven daaromheen hun zegje kunnen doen. Als uit dat proces blijkt dat er op die locatie twee, drie of vier windmolens geplaatst kunnen worden en de gemeente zegt daaraan niet te willen meewerken, dan moet de provincie die keuze maken en zelf een inpassingsplan gaan vaststellen.

De heer Keizer: Dus dan is mijn constatering juist?

De heer Geerders: Dat de provincie die bevoegdheid heeft vanuit haar beleid en de regelgeving is correct.

De voorzitter: Dan is er gelegenheid voor een rondje vragen.

De heer Duijsens: Ik heb drie korte vraagjes. U noemt de locatie langs de A20. Maakt het dan nog verschil waar het ding precies komt te staan? Vorige week hebben we van de wethouder begrepen dat die aan de achterkant komt te staan en niet aan de voorkant. Dus we krijgen niet zo'n situatie als bij Gouda en Zevenhuizen, met een aantal van die dingen die in het verlengde van de weg staan. Hier moet je eerst over het gebouw springen en kom je aan de achterkant uit waar zich woningen bevinden. Maakt dat nog wat uit als u zegt dat we een locatie langs de A20 in het zicht hebben? Of is dat ter invulling van de gemeente? Dan de tweede vraag. U zei dat eerder beleid ook al aangaf dat er op die plek langs de A20 een windturbine zou komen. Waar kunnen we dat eerdere beleid terugvinden? Dan de derde vraag, waarbij ik een beetje aanhaak bij wat de heer Keizer vroeg. De provincie kan de gemeente overrulen met een inpassingsplan. Als de gemeente zelf kaders gaat ontwikkelen aan de hand waarvan zij toetst of locaties voor windturbines geschikt zijn, respecteert de provincie dat, of zegt u dat het allemaal flauwekul is? 'Stelletje Westlandse boeren, wij maken wel uit wat er gebeurt. Dat schuiven we allemaal aan de kant. En wij maken gewoon het inpassingsplan.' In kaders kun je bepaalde belangen opnemen die in de ogen van deze raad belangrijk zijn. Hoe gaat de provincie daarmee om?

Mevrouw Zwinkels-de Jong: Dank u wel, voorzitter. Ik heb twee vragen en ook nog een opmerking. Er wordt vanuit de provincie gekeken. Zou het mogelijk zijn dat je met andere gemeenten een stuk uitruilt, dat je kijkt wat de mogelijkheden zijn, zodat je toch de norm nog haalt?

Vandaag staat in het Financieele Dagblad een artikel over dit thema. Daarin werd aangegeven dat de energietransitie bij jezelf begint. Voorheen hadden we een brede maatschappelijke discussie, zoals die hier ook verwoord wordt. Maar misschien moet er ook een brede maatschappelijke bewustwording komen. Wordt bij de provincie dat stuk meegenomen om mensen juist te laten zien dat de energiebehoefte die transitie zo verandert dat die deel gaat uitmaken van ons landschap en onze omgeving? Aan zonnepanelen zijn we al gewend. Dat wordt hier ook zo verwoord, maar dan zullen er meer dingen zijn waarop mensen misschien wat meer bewust gemaakt moeten worden. Ik vraag me af of de provincie daarin een rol neemt.

De heer Spaans: Hoeveel megawatt heeft u nu concreet in afspraken gerealiseerd? Dus de huidige stand van zaken.

De heer Doelman: De bevoegdheid van de provincie voor een inpassingsplan geldt vanaf 5 megawatt. Geldt dat per molen?

De heer Geerders: Ik begin even met de streep/locatie die op de kaart staan en of het de provincie uitmaakt waar die molens komen. Nee, in principe niet. De molens kunnen binnen die aangewezen locatie op de kaart komen op de plek waar ze het minste milieuhinder, overlast of wat dan ook veroorzaken. Die afweging wordt op lokaal niveau gemaakt en daarop wordt een locatie MER losgelaten. Dan kun je ook kijken of het logisch is om op die locatie 1, 2, 3 of 4 molens neer te zetten en of dat wat overdreven is. Die afweging kan ook worden gemaakt.

De heer Duijsens: U hebt dus niet een bepaalde afstand van 20 of 30 meter van de A20 af? In dit huis vinden we waarschijnlijk 1 windmolen al eng en u maakt er 3 of 4 van. Ik kan me voorstellen dat ze 100 meter van de A20 liggen en dus niets meer met die A20 van doen hebben.

De heer Geerders: Er zijn wel algemene regels voor afstanden, maar die hebben meer te maken met veiligheidsbeleid. Je zet geen molen vlak naast een spoorlijn en ook niet vlak naast een snelweg. Daarvoor gelden wel bepaalde afstanden vanuit het veiligheidsbeleid. Dat zal in het kader van een Omgevingswetvergunning worden geregeld. In een latere presentatie komen die afstandsnormen nog terug en die weet ik niet zo uit mijn hoofd.

De voorzitter: Even voor ieders goede begrip. Er komen nog presentaties met gedetailleerde informatie naar ons toe.

De heer Geerders: Dan het eerdere beleid. We hadden hiervoor de nota Wervel waarin de locatie stond. Ook is er de nota Wervelender. Zo heten de vorige twee nota's over windenergie. In de nota Wervelender stond de locatie.

Of de gemeente zelf aan kaderstelling kan doen? De gemeente kan uiteraard zelf een kader maken om aan duurzaamheid te werken en op welke wijze ze dat doet. Zij kan ook een kader stellen voor windenergie. Westland kan haar hele gebied nog eens bekijken en kan bepalen dat windlocaties anders moeten zijn dan op de VRM-kaart. Dan is er wel een probleem. Dat past niet binnen het ruimtelijke beleid, zoals dat nu op de kaart staat. Dat is mijn simpele antwoord.

Het verzoek om te ruilen tussen gemeenten komt ook bij de stadsregio vaak voor. “Bij ons kan het niet en kan het dan in de gemeente naast ons?” We houden vast aan de locaties zoals die nu op de kaart staan. Het is niet de bedoeling dat locaties van Westland aan een andere locatie worden gegeven. Dan wordt het een uitruil en dat is niet de bedoeling. Bij brede maatschappelijke bewustwording kan ik me op zich wel iets voorstellen en de vraag is of die bij de provincie ligt. In het kader van het Energieakkoord wordt er vanuit de SER, de club van Nijpels, wel gewerkt aan meer bewustwording en communicatie, ook richting burgers over de vraag wat windenergie betekent en wat de voor- en nadelen zijn. Het gaat dan ook over het ontkrachten van mythes. Op de site van het SER-akkoord komen er ook een soort van q- en a-lijsten met vragen en antwoorden die vaak bij burgers leven. Die zijn opgesteld door onafhankelijke deskundigen. U kunt dan vragen of die onafhankelijk zijn, maar goed. Dus daar wordt op zich wel aan gewerkt. Het is als provincie wel belangrijk om ook in gebieden te werken aan draagvlak. We doen dat dan voornamelijk op regionaal en lokaal niveau met participatieplannen en dat soort zaken.

Dan de vraag over het aantal megawatt dat de provincie nu heeft opgesteld. Het huidige opgestelde aantal vermogen is 324 megawatt en de opgave is 735,5 megawatt. We moeten nog 411,5 megawatt.

De bevoegdheid geldt per locatie en niet per molen. De huidige molens zijn volgens mij iets van 2 of 3 megawatt. Een beetje locatie waar de provincie bevoegd is, is al gauw meer dan twee of meerdere molens.

De heer Doelman: Stel dat er bij de A20 nog maar twee molens van 2 megawatt bij kunnen, dan heeft de provincie daarover niets te vertellen? Dat is dan in totaal 4 megawatt. De molen die er al staat heeft een vermogen van 2 of 3 megawatt. Maar u zegt net dat die er al tien jaar staat, dus die telt niet mee. Stel dat er volgens de MER nog twee molens van 2 megawatt eventueel bij kunnen, dan kunnen we als Westland zeggen dat gewoon niet te doen, waarna de provincie dan het nakijken heeft.

De heer Geerders: Het mogen er van ons ook vijf zijn.

De heer Doelman: Maar als er volgens de MER maar twee molens kunnen van 2 megawatt, dan heeft de provincie daarover niets te vertellen.

De heer Geerders: Daarin heeft u gelijk. Als uit het MER-rapport blijkt dat er qua milieuraandvoorwaarden maar plaats is voor twee molens van 2 megawatt, dan is dat voor de provincie wel een vrij doorslaggevend argument. Ja.

De voorzitter: Prima. Ik dank mevrouw Croes en de heer Geerders van de provincie heel hartelijk voor hun bijdrage.

3. PRESENTATIE BOSCH & VAN RIJN

De voorzitter: De heer Geert Bosch van het bureau Bosch & Van Rijn heeft een presentatie en zal zichzelf ook verder even voorstellen.

De heer Bosch: Dank u wel. Goedenavond, dames en heren. Mijn naam is Geert Bosch van adviesbureau met de naam Bosch & Van Rijn. We zijn in Utrecht gevestigd en zijn gespecialiseerd in windenergieadvies. Dat wil zeggen dat we diverse partijen adviseren over windenergie. Bij diverse partijen moet u denken aan gemeenten en provincies. Voor de provincie Zuid-Holland hebben we ook regelmatig werkzaamheden gedaan, evenals diverse gemeenten in het hele land. We werken ook voor initiatiefnemers, bijvoorbeeld groepen van boeren die een windpark willen realiseren. Of bedrijven, energiebedrijven of ontwikkelaars. Dus zowel voor marktpartijen als voor overheden verrichten we advieswerkzaamheden.

Hier in de gemeente Westland zijn we ook als adviseur betrokken bij een van de mogelijkste locaties. Dat is de locatie van Nature's Pride. Voor dat bedrijf hebben we een studie naar de mogelijkheden en onmogelijkheden gedaan. Daarover gaat het vanavond niet, maar ik vind het wel belangrijk om dat even gezegd te hebben.

De gemeente heeft ons bureau gevraagd om een verhaal te houden over windenergie in het algemeen. Dat ga ik dan ook doen. Een aantal vragen die zojuist aan de orde kwamen komt daarin terug. Soms zal ik ook mijn verhaal even versnellen, omdat de vertegenwoordiger van RoyalHaskoningDHV, de heer De Groot, later op de avond nog dieper ingaat op milieuzonering. Dus zo schakelen we een beetje heen en weer. Ik ga het hebben over thema's.

De huidige windturbine is circa 3 megawatt of groter. Dat is de huidige generatie. U moet daarbij denken aan een mast van 100 tot 110 meter hoog en een rotordiameter van eveneens 110 tot 120 meter. De allergrootste windturbines die op dit moment in de gemeente Noordoostpolder worden gebouwd zitten inclusief de mast en de wielengte tegen de 200 meter aan. Dat is geen formaat dat denk ik op deze locatie zal passen, maar dan heeft u even een beeld. Het zijn gewoon heel hoge machines.

Er staan overigens ruim 2.000 windturbines in Nederland en dat zullen er nog veel meer gaan worden. Daarop kom ik straks nog terug. Een vraag die vaak wordt gesteld en een mythe die weleens wordt bekrachtigd is dat de energie die je nodig hebt om een windmolen te maken nooit terug kunt verdienen. Dat is echt niet waar. Dat kan ik niet alleen vanuit mijn eigen ervaring of autoriteit zeggen, maar daarin word ik gesteund door diverse levenscyclusanalyses. De hoeveelheid energie die je nodig hebt om een windmolen te bouwen is in drie tot zes maanden terugverdiend.

Dan het belangrijkste. Waarom zou je zo'n windturbine neerzetten? Dat doe je om elektrische energie te maken. Hoeveel is dat? In de orde van grootte van 6 miljoen kilowattuur. Bij grote turbines in een gebied met een heel goed windregime zelfs nog veel meer, maar ik heb hier maar even dit getal genomen. Het kan ook 7 of 8 miljoen kilowattuur zijn. Het gaat om die orde van grootte. Als je dat deelt door 3.500, het gemiddelde elektriciteitsgebruik van een huishouden in Nederland, heb je het dus over zo'n 1.700 tot 2.000 huishoudens. De stroom die 1.700 huishoudens gebruiken wordt jaarlijks door een windmolen gemaakt. Nou is het natuurlijk zo dat die stroom van een huishouden niet alleen maar van een windmolen komt. En dat kan ook helemaal niet, want het waait niet altijd. Daar kom ik straks ook nog wel even over te spreken. Een zo'n paal, een zo'n rotor bedient zo'n 1.700 tot 2.000 huishoudens. Het plaatsen van zo'n windmolen heeft ook nadelen. Het gebruik van windenergie heeft zeker nadelen. Nogmaals, de heer De Groot gaat daarop straks ook nog even in. De belangrijkste nadelen van windenergie zijn het geluid, de bewegende schaduw, het zicht en het woongenot.

Een windturbine maakt geluid en dat ontstaat voornamelijk door de enorme snelheid waarmee de wieken door de lucht heen zoeven. De tip van zo'n wiek gaat met ongeveer 200 km per uur door de lucht heen. Als die de mast passeert krijg je een soort zoevend effect en dat is wat je hoort. Een rotor draait overigens ongeveer met een frequentie van 20. Anders gezegd: iedere seconde komt er zo'n zoef voorbij. Vroeger, dan praat ik over tien tot vijftien jaar geleden, hadden we veel kleiner windturbines. De rotors daarvan draaiden heel snel, maar nu is het eenmaal per seconde een zoef. Dat is het geluid van de windturbine. Het mechanische geluid uit de tandwielkast is te verwaarlozen. Dat is er haast niet. Het gaat vooral om het zoeven.

De heer De Gier: Je hoort ook klachten dat de wind die langs windmolens gaat als ze stilstaan een fluitend geluid veroorzaakt. Heeft u daarmee ervaring?

De heer Bosch: Dat heb ik eerlijk gezegd nog nooit gehoord. Daarmee ontken ik niet dat zo'n vraag heus wel eens ergens gesteld zal zijn. Mijn ervaring is dat als het gaat om het beleven van geluid, dat sommigen ervaren als hinder en anderen niet, het dan het zoeven is.

Het praten over hoeveel geluid je nou van een windmolen hebt vind ik persoonlijk heel lastig. Mijn beste advies dat ik in dat verband kan geven is het volgende. Als u met de fiets of de auto naar een modern windmolenpark gaat en u heeft een gps bij de hand, zodat u kunt zien hoe ver u van de windmolen af bent, kunt u bijvoorbeeld op 350, 400 of 450 meter afstand van die windmolen staan. U kunt dan de motor van uw auto uitdoen of van uw fiets afstappen en luisteren. Dan heeft u een idee van wat u hoort. Nou zeg ik daarbij wel direct dat het maar op één moment zo is. En als u pech heeft waait het op dat moment niet. En als het stormt draait de windmolen wel heel hard, maar dan zult u hem ook niet horen. Dus dat is het nadeel van mijn voorbeeld. Maar toch, als u in de gelegenheid bent, is dat de beste manier om te ervaren hoeveel geluid de windmolen geeft. Toch heb ik wat plaatjes laten zien. Ik ga niet te veel erover vertellen, want ik denk dat ik dan het gras voor de voeten van de heer De Groot wegmaai. Het belangrijkste is de normstelling 47 dB Lden. Dat is een norm die rekening houdt met het feit dat het onplezieriger is om in de nacht geluid te ervaren dan overdag. Dat allemaal bij elkaar gerekend mag je 47 dB Lden produceren. Althans, dat mag je emitteren. Dus de molen mag geluid maken en de woningen die daar in de buurt staan mogen niet meer dan 47 dB Lden op de gevel hebben. In de praktijk komt dat neer op ongeveer 400 meter. Daarom noemde ik zojuist ook dat voorbeeld van 400 meter. Dus als je naar locaties gaat zoeken, in de plan MER of in de project MER waarover zojuist werd gesproken, dan zul je contouren tekenen en die zullen allemaal zo'n 400 meter afstand van woningen houden. Dus als je een windmolen probeert te plaatsen op een plek op 200 meter van een woning, dan mag dat niet en zal dat niet lukken. De milieuregels zullen dat niet toestaan. Tenzij de betreffende eigenaar/bewoner ronduit met het project instemt. Dat is wat anders. Dan zegt hij ermee in te stemmen en ook onderdeel te zijn van het project. Misschien is er ook wel een regeling getroffen. Dat kan. Maar als de betreffende bewoner dat niet doet moet je die afstand rekenen.

De heer Keizer: Voorzitter. U heeft het over een afstand van 400 meter voor de overlast op woningen. Hoe zit het met kantoren? Als je aan het werk bent is het geluid volgens mij net zo irritant.

De heer Bosch: Dat is anders. Het geluid is natuurlijk hetzelfde. Als je in een werkomstandigheid bent en je hoort geluid, dan is dat hetzelfde geluid. Toch zijn kantoren in de wet niet zo beschermd als woningen. Woonhuizen zijn beschermd met deze norm, rekening houdend met het feit dat u zich daar 24 uur per etmaal bevindt en u daar moet slapen. Dat geldt niet voor werkplekken. Voor kantoren is er wat geluid betreft geen normering, maar wel voor de externe veiligheid. Daar kom ik zo op.

De heer Hofman: Voorzitter. Waarmee kan ik 47 dB Lden vergelijken? Is dat een auto die langsrijdt als ik op de stoep sta?

De heer Bosch: Achter het getal 47 staat 'den' en dat staat voor 'day evening night'. Het getal 47 is opgebouwd uit een deel strafdecibels. Dat zijn geen echt geproduceerde decibels. Als een windmolen of een object, bijvoorbeeld een snelweg of industrie, in de nacht geluid maakt wordt daarbij 10 decibel opgeteld, omdat u beter in de nacht beschermd moet worden. Decibels in de nacht tellen 10 decibel zwaarder. In de avond is dat 5 decibel en overdag 0 extra. Bij elkaar opgeteld mag dat gemiddeld 47 zijn. Als je niet met die den rekt is het ongeveer 42 à 43 decibel. Dat is de gemiddelde hoeveelheid geluidbelasting over het hele jaar. Wetende dat een windturbine op bepaalde momenten niet in werking is, omdat het niet waait. Dus met andere woorden, op sommige momenten van de dag zal er meer dan 42 of 43 decibel op die gevel zijn.

De heer Hofman: En dan de vervolgvraag. Waarmee is 42 of 43 decibel vergelijkbaar?

De heer Bosch: Als je nu in deze ruimte een decibelmeter zou neerleggen, zou er sprake zijn van 40 decibel tot 41 of 42 decibel. Het gaat om zoeven, een koeling van de beamer en misschien nog wat andere dingen. Ik heb nu helaas geen decibelmeter bij. Het gaat om dit geluid.

De voorzitter: Mijnheer Duijsens. U zegt per ongeluk toch niet dat u wel een decibelmeter bij u heeft?

De heer Duijsens: Nee, maar ik geloof meneer best met zijn 41 decibel. Die 47 dB is een jaargemiddelde windsnelheid. Mensen die er verstand van hebben zeggen dat als een piekbelasting 3 dB meer is dat een verdubbeling van de gevoelswaarde van het geluid geeft. Is dat een juiste veronderstelling?

De heer Bosch: Ja. Dat is correct. 3 dB meer ervaar je als een verdubbeling van het geluid. Iedereen begrijpt dat een windmolen niet draait als er geen wind is. Dan heb je 0 dB. Bij windkracht 6 of meer draait de windmolen op vol vermogen en produceert hij zijn maximale hoeveelheid energie, maar ook een maximale hoeveelheid geluid. Maar als je bij windkracht 5 of 6 buiten staat in je tuin of voor je gevel, dan hoor je voornamelijk het suizen van de wind door de bomen, langs het riet, langs het dak etc. Dan is er heel veel maskering van het geluid. Dan is er heel veel achtergrondniveau, zoals dat wordt genoemd. Dus bij dat soort omstandigheden, windkracht 6 of meer, zult u ook niet heel veel hinder van die molen ervaren. Maar daartussenin, zo in de buurt van windkracht 3 à 4, is het gebied waarbij die maskering geldt nog niet zo groot en waarbij de windmolen al wel draait. Dan hoort u de windmolen juist wel. Daarbij komt ook nog dat de huidige generatie windturbines zo groot en hoog zijn. Dat betekent dat er meteorologische weersomstandigheden zijn, waarbij de molen wel draait, maar u op het leefoppervlak in uw tuin geen wind heeft. Want het is dan gewoon een mooie zomeravond zonder wind. Maar hoog in de lucht waait het wel. Dat zijn wel de avonden waarop u de kans maakt om de molen vooral te horen. Het gaat dus om rustige momenten, als het aan het leefoppervlak stil is en de molen draait, dan hoort u de molen. Dat is het heel complexe verhaal van die normering. Laat ik er duidelijk over zijn. Dat betekent niet dat u de windmolen nooit zult horen als u op 400 meter afstand woont. Maar goed, dat geldt ook niet voor de normering die voor industrie- of verkeerslawaai geldt.

De heer Duijsens: Mijnheer de voorzitter. Meneer spreekt over zoefgeluid. Deskundigen spreken over pulsgeluid en het tonale geluid. Vooral dat tonale geluid is blijkbaar hinderlijk. Is het pulsgeluid uw zoefgeluid?

De heer Bosch: Er is iedere seconde een zoef. Als je die in een grafiekje uitzet heb je dus een puls en een toename in het geluid.

De heer Duijsens: Hier staat dat een pulsgeluid ontstaat als de molenwiek de paal passeert. Het tonale geluid is het permanente zoemende geluid dat veroorzaakt wordt doordat de tip, de wiek, deze tipsnelheid kan oplopen tot 250 km per uur. Dat is iets anders dan uw zoefgeluid.

De heer Bosch: Dat zoeven is die piek. Het gaat erom hoe je het noemt. Iedere seconde heb je een piek. Het gaat om een toename en weer een afname. Dus ik denk dat we hetzelfde bedoelen.

De heer Geubbels: Mijnheer de voorzitter. Ik heb een vraag over de afstand van 400 meter. Westland staat bekend om zijn kassen die van glas zijn. Dat is hard materiaal. Het wil wel eens voorkomen dat glas het geluid weerkaatst. Die kassen worden bovendien steeds hoger.

Het komt in woongebieden wel voor dat het aangrenzende glas in woongebieden wat hoger is en dat dus net aan de andere kant staat dan bijvoorbeeld de molen. Dan weerkaatst het geluid van de molen tegen de kas en komt dat geluid vervolgens vanuit die kant nog eens een keer naar de huizen toe. Hoe ziet u dat effect?

De heer Bosch: Ik denk dat u dat goed beschrijft. Dat bestaat en is mogelijk. Geluid is complex, lokaal en afhankelijk van het oppervlak dat zich bevindt tussen de bron en de waarnemer. Het kan zo zijn dat geluid achter de waarnemer nog een keer weerkaatst. Dat is zeker mogelijk. Dat kan. Net zo goed dat je bij een waterplas of vijver voor je huis meer geluid kunt ervaren dan bij een geploegde akker of een maisveld. We werken nu even met vuistgetallen, maar als je een concrete locatie gaat uitzoeken en gaat beMER'en, dan moet je wel degelijk met die oppervlakten rekening houden, dus die dempingsfactoren van het grondoppervlak. Ik moet eerlijk zeggen dat je met de reflectiemogelijkheid van glas op de woning niet meegenomen hoeft te worden. Daarover houd ik eerlijkheidshalve een kleine slag om de arm, omdat ik dat niet helemaal 100% zeker weet.

De heer De Groot: Misschien kan ik daaraan nog iets toevoegen. In het kader van de MER zal een akoestisch onderzoek worden uitgevoerd. Daar vindt een akoestische modellering bij plaats. Daarbij kunnen ze ook reflectie meenemen. Dus als er bijzondere situaties zijn op zo'n locatie waarbij dat een rol kan spelen, dan kan het wel degelijk worden meegenomen.

De heer Geubbels: We hebben hier veel oppervlaktewater en heel veel kassen.

De heer Voskamp: Voorzitter. Ik heb nog een vraag. Wat betreft het geluid hebt u het over die 47 dB die een optelling is. Hoelang mag het nu overlast geven? Je zou ook kunnen zeggen de afgelopen maand iets te veel overlast te hebben veroorzaakt. Dan kun je zeggen het ding een dag of vier stil te zetten, zodat er compensatie is. Is er een compensatiesituatie waarbij je kunt zeggen de molen een paar weken uit te zetten, zodat je straks weer voluit aan de gang kunt gaan? Als je dan overlast veroorzaakt kun je met je gemiddelde nog wel aardig uitkomen. Hoe wordt dat vastgesteld?

De heer Bosch: Twee dingen daarover. Overlast is persoonlijk. De wetgever probeert met een norm op natuurkundige wijze met geluidsdruk aan te geven hoeveel mag. De ene persoon zal dezelfde hoeveelheid geluid en dezelfde aard van het besluit gewoon vinden of daarvan geen hinder ondervinden. De ander zal zich daardoor wellicht gehinderd voelen. Dat heeft met allerlei persoonlijke omstandigheden te maken, zoals hoe gevoelig je hersenen en oren zijn. Het heeft er misschien ook wel mee te maken hoe fijn je het vindt dat die betreffende geluidsbron daar staat. Als je een windmolen al jarenlang geen goed idee vond, daartegen jarenlang hebt gestreden en hij is er toch gekomen, dan zit er ook een bepaalde negatieve emotie aan het geluid dat je hoort. En dan wordt dat eerder als hinderlijk ervaren. Het tegenovergestelde is natuurlijk de initiatiefnemer die de revenuen van de windmolen heeft. Hij zal het geluid niet zo gauw als hinderlijk ervaren.

De heer Voskamp: Ik heb het er niet over of ik het wel of niet een mooi geluid vindt of het prachtig vind. Het gaat mij om het volgende. Als ik een dB-meter aan mijn gevel hang en ik heb die aan staan...

De heer Bosch: U had inderdaad een tweede vraag. Het is een gemiddelde en dat betekent dat het inderdaad zo werkt. Op dagen dat het niet waait en de windmolen staat stil, eventueel ook om een andere reden, kun je op andere dagen meer produceren.

De exploitant van de molen zal op verzoek van de gemeente op basis van zijn productie en de certificaattypering van de windturbine moeten aantonen dat die molen voldoet aan de eisen waarbij in de berekeningen van uit is gegaan. Daar is dus de gemeente het bevoegde gezag om daarnaar te vragen, of de provincie. Je mag dus zeker middelen.

Dat was geluid. De heer De Groot zal waarschijnlijk straks nog wat vertellen over het uitrekenen van die geluidscontour.

Dan bewegende schaduw. Dat is gelukkig een veel gemakkelijker onderwerp, voor het uitleggen, maar ook omdat je dat in vaktermen veel makkelijker kunt mitigeren. Als er een schaduw over het venster van een woning heen gaat is dat bijzonder onplezierig. De wetgever heeft geregeld dat dat niet kan en niet mag. Er is een norm die stelt dat je niet meer dan maximaal 5 uur en 40 minuten per jaar een bewegende schaduw over het venster van iemand in de buurt mag veroorzaken. In een heel jaar zitten 9.000 uur en 5 uur en 40 minuten is weinig. Duidelijk van tevoren kun je berekenen en berekenen dat het meer is dan 5 uur en 40 minuten. Dan moet de molen stilgezet worden. De molen moet zijn voorzien van een automatisch stilstandsregeling en dan gaat die ook gewoon stil staan. Met andere woorden: slagschaduw kun je heel goed voorkomen. Er zijn heel veel exploitanten en ondernemers die zeggen zelfs die 5 uur en 40 minuten niet bij hun burens te willen veroorzaken. Zij zetten hun molen bij slagschaduw stil. Dus slagschaduw is gemakkelijk te voorkomen.

Dan de externe veiligheid, een belangrijk onderwerp. Een windturbine is door mensen gemaakt en kan falen, hoe goed ook wordt getracht om die degelijk te maken. Dat betekent dat je met afstanden tot bijvoorbeeld kantoorgebouwen en ook kwetsbare objecten, zoals opslagtanks voor gas of chloor etc., bepaalde afstanden moet hanteren om een groot ongeluk met slachtoffers te voorkomen als er iets misgaat met die molen. Ik ga daarop niet in detail in. In zo'n MER zul je daarnaar gedetailleerd moeten kijken.

Een wat groter kantoor zal om deze reden op minstens 160 tot 170 meter afstand van een windmolen moeten zijn. Anders gezegd: de windmolen moet minstens 170 meter afstand tot een kantoor houden. Voor kleine kantoorpjes geldt dat niet, maar vanaf een bepaalde grootte moet je daaraan vanwege de externe veiligheid voldoen.

Omdat windmolens groot en hoog zijn en bewegen zijn ze van grote afstand zichtbaar.

De heer De Gier: Voorzitter. U zei 170 meter afstand tot kantoren. Er zijn natuurlijk andere werkplekken te bedenken. Betekent dat tot een werkplek of alleen tot kantoren?

De heer Bosch: Dat betekent tot kantoren van meer dan 2.500 m² bvo. Voor kleinere kantoren en werkplekken in kassen geldt dat niet. Dus alleen waar wat grotere hoeveelheden mensen tegelijkertijd aanwezig zijn.

Dan landschap, grootte en hoogte. In een MER zul je ook met computerbeelden laten zien hoe het eruit gaat zien. Hier valt meestal niet over smaak te twisten. De een vindt het heel acceptabel dat er een windmolen staat van bijna 200 meter hoog, de ander vindt het een aantasting van het landschap of andere termen. Dat is zo en niet te vermijden. Dat is de aard van deze techniek: groot, hoog. Ik laat hier een paar plaatjes van windmolens op bedrijventerreinen etc. zien. U kent die uiteraard wel.

In een milieueffectrapport moet ook de effecten op de ecologie onderzocht worden. Denk vooral aan vogels en vleermuizen. Dat zal onderzocht moeten worden.

Ik vind het belangrijk om ook nog wat te vertellen over de economie van een windmolen. U ziet hier horizontale balkjes die aangeven wat de kostprijs en productiekosten zijn van verschillende soorten van duurzame elektriciteit. Osmose is een verschil tussen zoet en zout water, welke methode men op dit moment bij de Afsluitdijk aan het is proberen. Dat is nog heel erg duur. De prijzen nemen af en de onderste balk laat windenergie op land zien. Windenergie op land heeft een kostprijs van 7,5 tot 8 cent. Zonne-energie op grote daken en in zonneweides heeft een kostprijs van ongeveer 14 cent.

In tegenstelling tot wat je vaak leest of wat sommige mensen denken is dat windenergie op land aanmerkelijk goedkoper is dan zonne-energie. De subsidie per kilowattuur verstrekt vanuit de overheid is voor zonne-energie ongeveer 14 cent en voor windenergie ongeveer 7 tot 9 cent. 9 cent geldt voor ver landinwaarts. De prijs van zonne-energie wordt wel steeds goedkoper. Overigens geldt dat ook voor windenergie, maar zonne-energie wordt sneller goedkoper. De stand van zaken is dat zonne-energie 70% duurder is. Windenergie op land is de goedkoopste manier om duurzame elektriciteit te maken. Windenergie op zee is ook ongeveer 70% duurder dan windenergie op land. Dus de subsidieverstreker, of wij allemaal als belastingbetaler, betaalt dus het minste aan windenergie op land.

Hoe ziet die subsidie er dan uit? Dit plaatje laat van links naar rechts 15 jaar zien. Als een windmolenexploitant stroom met een windmolen maakt, wordt die aangeboden/verkocht op de elektriciteitsmarkt. Hij krijgt daarvoor afhankelijk van het moment en andere omstandigheden gemiddeld 5 cent per kilowattuur. De kostprijs van windenergie op land is 8 cent. Dus de ondernemer zou dan geen windmolen exploiteren: hij krijgt er 5 cent voor, terwijl de kosten 8 cent zijn. De rijksoverheid heeft gezegd dat verschil bij te passen. Het gaat om ongeveer 3 cent subsidie per kilowattuur vanuit het Rijk voor windstroom. Als in de loop van die 15 jaar de elektriciteitsprijzen stijgen en de exploitant zijn stroom voor 6 of 7 cent kan verkopen, dan neemt de subsidie af. Dus het totale bedrag blijft 8 cent. Gaat de prijs omhoog, dan neemt de subsidie af. Gaat de prijs omlaag, dan neemt de subsidie toe. Het is een soort garantieprijs voor de stroom, net als in de landbouw. De exploitant weet vrij zeker dat hij 15 jaar lang 8 cent per kilowattuur zal krijgen. Dat is hoe het subsidiesysteem werkt. En nogmaals, als je dit plaatje maakt voor een zonne-energiesysteem, dan zijn die groene balkjes aanmerkelijk langer, omdat daar ongeveer 14 cent per kilowattuur aan verstrekt wordt. Voor windenergie op zee is dat idem dito. Daar zijn er ook grotere groene balkjes. Dit is overigens fictief en zo zou het over vijftien jaar eruit kunnen zien.

De heer Duijsens: Subsidie. Bedrijf X wil een windturbine plaatsen. Voor de bouw krijg je niets, dus het enige waarover we het hebben is die 3 cent suppletie naar die 8 cent toe, tijdens de exploitatie.

De heer Bosch: Correct.

De heer Duijsens: En nu het verhaal dat het lucratief is om oude windmolens te slopen en nieuwe neer te zetten, iets hoger, nieuwer of moderner. Waar komt dat verhaal dan vandaan? Komt dat verhaal door die 3 cent?

De heer Bosch: Dat heeft verschillende redenen. De eerste reden is dat de techniek in ontwikkeling is. De turbines worden steeds groter en efficiënter. Zij maken dus meer kilowatturen tegen een lagere prijs. Dat betekent dat een exploitant die tien jaar geleden een windturbine heeft neergezet met veroudering te maken krijgt. Vergelijk het met een computer of pc, die al verouderd is als je hem hebt gekocht. Zo is het eigenlijk ook met een windmolen. De exploitant maakt na een jaar of tien de afweging om hem vervroegd af te schrijven en een nieuwe neer te zetten die beter presteert. Hij kan ook nog een poosje met de oude molen doordraaien.

Dan het tweede. De subsidiesystematiek in Nederland was niet altijd zoals ik net heb geschetst. Die was ook wel eens anders, onder andere met de MEP-subsidies. Dat betekent ook behoorlijk wat weeffouten, vind ik. Er zijn ondernemers die een periode subsidie hebben gekregen. Die is afgelopen. Als ze dan stoppen en opnieuw een project gaan doen krijgen ze weer een kans om opnieuw deze subsidie te gaan gebruiken. Dat is ook het volledige verhaal. Dat was vorig jaar in het nieuws. Dat zijn overigens legale acties. Die ondernemers doen niets illegaals. Het gaat om eigenlijk een fout in de regelgeving. Dat maakt dat sommige boeren/ondernemers die molens versneld hebben afgeschreven en weer een nieuwe hebben gebouwd. Dus er zijn twee antwoorden op die vraag: techniek en subsidie.

De heer Duijsens: Dan toch over die 5 en 8 cent en de 3 cent suppletie. Dan draai je quitte en verdien je er niets mee. Algemeen wordt aangenomen dat je ongeveer binnenwaait als je zo'n ding hebt.

De heer Bosch: Dat is een zeer goede vraag. Voor het gemak nam ik 8 cent voor de kosten en 8 cent voor de subsidie. Dan zou je nog niets verdienen. De subsidie is 8 cent en de kosten zijn 7,1, 7,2 of 7,3 cent. Het verschil is de ondernemersbeloning. Die subsidieprijs wordt jaarlijks in opdracht van de minister door Energie Centrum Nederland (ECN), die vroeger KEMA heette, uitgerekend. Dus die pakken alle kostenfactoren bij elkaar, inclusief de rentestand etc. Zij zeggen dat een windturbine die anno 2015 gaat draaien 8 cent subsidie moet hebben om alle kosten terug te verdienen en een ondernemersbeloning te geven. Zo wordt ieder jaar de hoogte van die subsidie bepaald. Een ondernemer die zo'n beschikking krijgt weet wel dat hij vijftien jaar lang dat bedrag krijgt. Dus hij wordt als het ware voor vijftien jaar gecontracteerd. Maar er zit natuurlijk wel degelijk een stukje beloning in, want anders zouden ondernemers dat niet doen.

De heer Van Ooijen: Voorzitter. Mag ik een klein tussenvraagje stellen? Er zijn wel eens mensen die roepen dat je zonnepanelen moet nemen, omdat windmolens alleen maar op subsidie draaien. Wat zou u nou tegen die mensen willen zeggen?

De heer Bosch: Hoe doet u het 's nachts met zonnepanelen? Ik vind het niet verstandig om windenergie en zonne-energie als concurrenten te zien. Als je de energietransitie wilt doormaken van een energievoorziening met heel veel kolen, aardgas en kernenergie naar meer duurzaam, dan zul je windenergie, zonne-energie en stroom uit bio-energie allemaal nodig hebben. Het is niet meer zo dat je met een van die bronnen 80% tot 90% van onze energievoorziening kunt dekken. Je hebt ze allemaal nodig, dus ook zon en wind. Zonnepanelen produceren 's nachts geen stroom en 's winters zijn de nachten lang en heb je dus relatief weinig zonneproduktie. Dus er zijn allemaal pieken en dalen. Windenergie kent eigenlijk ook zo'n soort patroon. Het waait niet altijd en in de zomer waait het eigenlijk gemiddeld wat minder dan in de winter. Als je die beide patronen over elkaar heen legt heb je nog geen rechte lijn, maar dan heb je wel een aantal van die dalen gevuld. In de winter waait het gemiddeld met name 's nachts wat meer dan in de zomer. Dus beide vullen elkaar aardig aan. Ook zon en wind samen zullen niet 100% van onze elektriciteitsvoorziening gaan leveren de komende tijd. Helaas, zou ik bijna zeggen. We hebben ook andere bronnen nodig. We hebben ze allemaal nodig.

Hier zit u een plaatje van bio-energie in de afgelopen jaren. Wind is groen en blauw is bio-energie. Lichtblauw is zonne-energie en water. Die zullen allemaal toenemen. Voorlopig zal zonne-energie nog wel in de orde van grootte van 10% van alle duurzame elektriciteit leveren.

Dit zijn twee plaatjes die u als een moet zien. Het vermogen dat de afgelopen jaren is geïnstalleerd neemt toe. Op schaal staat op de grijze balk 6.000 megawatt op land en 4.500 megawatt op zee. De komende vijf tot acht jaar zal er dus een enorm groeitempo gerealiseerd moeten worden, waaraan ondernemers, het Rijk, provincies en gemeenten heel hard werken. Er zal dus een enorme hoeveelheid megawatt erbij komen.

Als in 2020 of in 2023 doelstellingen gehaald zouden zijn, dan komt van windenergie op land 16% van alle elektriciteit. Dat geldt ook voor windenergie op zee. Daar waait het gemiddeld wat harder, maar het totale vermogen is daar iets minder. Samen leveren ze 32% aan elektriciteit vanuit windenergie.

Toch nog even wat vergelijkingen, maar niet om wind- en zonne-energie tegenover elkaar te stellen als concurrenten. Als je heel veel duurzame energie nodig hebt en je zou beslissen een windmolen ergens niet te plaatsen, terwijl je als gemeente, provincie of maatschappij toch aan je duurzaamheidsdoelstelling wilt voldoen, dan zul je ongeveer 10 tot 12 voetbalvelden vol met zonnepanelen moeten leggen. Dat is 5 tot 6 hectare en dat is best veel.

Ten slotte moeten we niet vergeten dat windenergie vanwege allerlei redenen wordt gemaakt. Onder andere om minder kolen nodig te hebben. Kolen zijn sterk vervuilend door het fijnstof dat in de lucht komt, de CO₂-uitstoot en niet te vergeten de mensen die in die mijnen moeten werken. Met aardgas willen we ook zuinig zijn. We hebben een flinke hoeveelheid aardgas. En we lezen natuurlijk de afgelopen tijd in de krant dat ook daaraan nadelen verbonden zijn. Al was het alleen maar de aardbevingen en aardschokken in Groningen. En in de toekomst zijn we wellicht meer afhankelijk van landen waarvan je misschien niet zo afhankelijk wilt zijn. De heer Poetin is hier overigens een gasleiding aan het openen. Ik vind het toch wel een mooi plaatje. Als hij dat wil kan hij ook de kraan bedienen. Ook aan kerncentrales zitten nadelen, wat je er ook van vindt. Eigenlijk geldt voor iedere vorm van elektriciteitsvoorziening dat er voor- en nadelen aan zitten. We zullen de komende decennia niet aan een andere energievoorziening ontkomen. We zullen daar naartoe groeien. Nogmaals, alle vormen hebben zo hun voor- als nadelen. Windenergie heeft dat ook, maar heeft ook zeker voordelen.

De voorzitter: We doen een heel beperkte vragenronde.

Mevrouw Zwinkels-de Jong: Dank u wel voor de heldere presentatie. Ik heb al in de gaten dat ik vanavond hier heel veel leer. U noemt de combinatie met andere vormen van energie. Er zijn meerdere vormen van duurzame energie, zoals aardwarmte, waarmee we hier in de gemeente druk doende zijn. Maakt dat nog wat uit bij het behalen van je duurzaamheidsdoelstellingen? Je kunt dat compenseren met bijvoorbeeld het winnen van aardwarmte. Ik vraag me af wat vanuit uw bedrijf wordt gedaan aan de brede maatschappelijke bewustwording. Mensen zien wel alles veranderen, maar weten misschien nog niet precies hoeveel dat ook voor hen zelf betekent. We zien er prachtige plaatjes van. Wordt daaraan vanuit uw bedrijf ook gewerkt? Ik vind het toch wel belangrijk om mensen daarin mee te nemen.

De heer Bosch: Die laatste vraag kan ik uiteraard goed beantwoorden, maar de eerste vraag laat ik aan de provincie. Beroepshalve proberen we elke dag van de week op een eerlijke en objectieve manier informatie te geven over duurzame energie. Daarvoor doen we ons best en dat doen we samen met branchegenoten. Dat doen we samen met provincies en gemeenten. Het is ook heel inspirerend om met gemeenten en provincies samen te werken, die er ook heel stevig tegenaan gaan en heel hard hun best doen om niet alleen maar die megawatts windenergie, maar ook die kilowatts zonne-energie en aardwarmte te realiseren. En natuurlijk om te besparen. Want daarmee begint het. Alles wat je bespaart hoeft je niet op te wekken. Dus dat proberen we te doen.

De voorzitter: Kan er namens de provincie een kort antwoord op de vraag over aardwarmte worden gegeven.

De heer Geerders: In mijn presentatie zat ook dat wij een mix van energiebesparende maatregelen voorstaan. Ik heb al genoemd energiebesparing, warmte, energie uit biomassa, zonne-energie etc. Het is wel zo dat we voor windenergie een megawatt-taakstelling met het Rijk hebben afgesproken. Laatst was er een televisieprogramma waarin een aantal provinciebestuurders zei hen maar een megawattopgave in energiereductie te hebben gegeven, dan hadden ze zelf wel hadden bepaald hoe ze dat zouden toepassen.

Met zon, warmte of wat dan ook. Daarvoor is in elk geval niet gekozen. Er ligt een energieakkoord waarin de provincies een taakstelling in megawatts voor windenergie hebben geaccepteerd. In die energiemix hebben we ons in elk geval vastgelegd op een bepaalde hoeveelheid aan megawatt aan windenergie.

De heer Duijsens: U had het over kolencentrales. Tal van artikelen hebben het erover dat die nodig zijn om windenergie aan te vullen. Als het een week of maand niet waait hebben we gelukkig die centrales nog, die daarvoor zijn gebouwd. Hoe reageert u daarop?

De heer Bosch: Dat is correct. De elektriciteitsvoorziening in Nederland zal nu en ook in de komende decennia helaas voor een belangrijk deel nog op fossiele brandstoffen draaien. Ook kolencentrales. En niet te vergeten gascentrales. Toch even iets meer daarover. Ja. Je hebt vermogen uit gas- en kolencentrales nodig om op die momenten dat het in Noordwest-Europa niet waait of als de zon niet schijnt op te vangen. Dat is zeker waar. Je moet je ook realiseren dat ook voor het tijdperk van de windenergie die centrales ook continu aan het regelen waren. In de winter gebruiken we met elkaar meer elektriciteit, meer licht etc. Op sommige momenten dat we allemaal tegelijk ons ontbijt maken en de waterkoker etc. aan doen zijn er pieken en dalen, waarmee elektriciteitsbedrijven al decennialang omgaan. Dat gebeurt met windenergie nu ook. Wat gebeurt er als je een flinke hoeveelheid windparken op de Noordzee en op het land hebt staan? Er komt dan namelijk een weersysteem over het Verenigd Koninkrijk met een bepaalde hoeveelheid wind naar ons toe. En die meteorologen kunnen 24, 12, 3 uur of een uur of half uur tevoren behoorlijk goed voorspellen hoeveel elektriciteit er op het net zal komen. De rol van meteorologen wordt steeds belangrijker. Zij weten op dat moment hoe centrales teruggeregeld moeten worden. Dat is een complex spel dat steeds beter wordt gespeeld. Met slimme netten en smart grids kan steeds beter geregeld worden dat de vraag die we met elkaar hebben met onze woningen en onze elektrische auto's wordt aangepast aan het aanbod van de elektriciteit. Dus ja, we hebben gas- en kolencentrales nodig en die zijn steeds slimmer op elkaar afgestemd.

De heer Keizer: We hadden het net even over de afstand van 400 meter tot woningen. Geldt dat alleen voor woningen met een burgerbestemming of ook voor agrarische bedrijfswoningen? En hoe verhoudt zich dat tot woningen op een industriegebied?

De heer Bosch: Het geldt voor alle woningen, ook voor agrarische bedrijfswoningen. Als de bewoner van een agrarische bedrijfswoning geen participant in het windmolenpark is blijft die bescherming van die 47 dB Lden gelden en dan geldt in de praktijk die 400 meter. En dat geldt dus ook op bedrijventerreinen.

De voorzitter: Mijnheer Bosch. Heel erg bedankt voor uw bijdrage aan deze avond en het bijbrengen van verder begrip. Dank u vriendelijk.

4. PRESENTATIE NATIONAAL KRITISCH PLATFORM WINDENERGIE (NKPW)

De voorzitter: We gaan door met Fred Jansen, voorzitter van het Nationaal Kritisch Platform Windenergie. Meerdere fracties hebben uw organisatie genoemd en willen die meneer van die organisatie horen.

De heer Jansen: Ik zal mijn best doen om u niet teleur te stellen. U gaat van mij een wat ander verhaal horen dan wat u hiervoor hebt gehoord. Ik denk dat u over een heleboel zaken zelf kunt oordelen. U hoeft mij niet op mijn blauwe of grijze ogen te geloven, of omdat u mij misschien aardig vindt. Ik heb u ook een stuk geleverd waarin alles wat ik vanavond durf te beweren onderbouwd is. Dus daarin kunt u zaken vinden.

U kunt mij ook na vanavond bevragen als er dingen niet duidelijk zijn of misschien fout zijn. Waarom zou dat niet mogelijk zijn?

Ik heb een paar zaken die ik wil benoemen. Windenergie geeft eigenlijk geen bijdrage aan een oplossing aan ons energie- en klimaatprobleem, omdat het te klein is en altijd te klein zal blijven. Dat is voor ons een feit. Ik zal er vanavond niet veel tijd aan besteden, omdat de discussie volgens mij daarover in Westland niet echt gaat. Ze hebben ongewenste neveneffecten en daarover zijn we het vanavond allemaal eens.

Ik wil het wel over de geluidsregels hebben, over die Lden 47 dB. Die regel is vier jaar geleden in werking getreden en is gekozen om windenergie beter mogelijk te maken. Het is een schoolvoorbeeld van geluidsregelgeving. Dat zal ik u laten zien. Die levert een geluidshinder op die drie keer zo groot is als wat voor rijkssnelwegen acceptabel wordt geacht en voor provinciale en gemeentelijke wegen is dat getal nog hoger.

Ik zal u ook laten zien dat de opdracht die de provincie aan de gemeente heeft gegeven langs de A20 onuitvoerbaar is. Als windenergie het niet doet, wat ik meen, betekent het ook dat het geld eigenlijk weg is, ook voor oplossingen die misschien het probleem wel op een zinnige manier zouden aanpakken. Met andere woorden: eigenlijk werken euro's aan windenergie besteed averechts. Westland heeft een paar mogelijkheden om het beter te doen.

Allereerst het geluid. Voor 2010 gold voor windmolens dat het geluidsniveau van de omgeving bepalend was voor hoeveel herrie windmolens zelf mogen maken. Dat geldt nog steeds voor alle vormen van industriële lawaai, maar voor windmolens is in 2010 dat kenmerk verlaten. Onder de oude regels was men bang de 6.000 megawatt op het land niet te halen zou zijn. Dat zou op een of andere manier het criterium zijn. Een oplossing was gauw gevonden. Men neemt goed soepele geluidsnormen alleen voor windmolens. Dat heb ik u net gezegd. Dat is dus in die tijd wel gebeurd. Met andere woorden: de patiënt wordt eigenlijk genezen door een thermometer te gebruiken die niet boven de 38 graden Celsius uitkomt. Ter illustratie zijn dit twee kaartjes die uit de MER voor de Noordoostpolder komen. De blauwe lijn in het rechterkaartje is het gebied dat voor de Noordoostpolder de plek aangeeft waarbinnen de geluidsnorm werd overschreden. In het linkerplaatje is dat het geval voor de Lden 47 dB die vier jaar geleden in werking is getreden. U ziet dat het gebied met geluidsoverlast ineens vier keer zo klein wordt. Tegen de Tweede Kamer is gezegd dat het inhoudelijk niets uitmaakt. U kunt inmiddels ook bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu lezen dat de nieuwe norm is gekozen om voldoende ruimte voor windenergie te scheppen tegen net aanvaardbare normen voor gezondheidsproblemen en ruimte te geven aan de energiedoelstellingen. Die afwegingen hebben de maat bepaald. U kunt ook aan het linkerplaatje zien dat die lijnen niet voor niets net over de bewoning in de Noordoostpolder lopen. U ziet die weg evenwijdig aan de dijk. Dat geldt voor de andere dijk ook. Daar zijn woningen en daar loopt precies die Lden 47 dB overheen. De norm is op maat voor de Noordoostpolder gemaakt. En met de MER voor de Noordoostpolder is anderhalf jaar gewacht tot die Lden 47 dB door de Kamer was gedrukt.

Dit zijn de normen die in andere West-Europese landen gelden. Het staafje uit Duitsland en ik meen Denemarken komt uit het rapport van de heer Bosch, die u net hebt gehoord. Het zwarte staafje geeft aan hoeveel herrie je 's nachts mag maken. En de totale staaf geeft aan hoeveel geluid je overdag mag maken. Maar let wel, dit zijn normen die gewoon niet overschreden mogen worden. Die is vergelijkbaar met een maximumsnelheid op de weg. Je mag hier 120 km per uur rijden en geen 125 km per uur.

Dit is wat we in Nederland hebben gedaan. We hebben een gemiddelde genomen. Het gemiddelde komt in Nederland op 45 dB uit. De heer Bosch zei 43 dB, dus daarover maken we geen ruzie. Dat is dus een gemiddelde norm en in 95% van de tijd zitten we onder die bovenste norm. Dat betekent dat er meer dan de helft van de tijd dat windmolens draaien er meer dan 45 dB geproduceerd zal worden. Op de verticale as heb ik decibellen in stapjes van 3 getekend. U weet inmiddels waarom dat is: ieder streepje hoger betekent een verdubbeling van de hoeveelheid geluid.

Met andere woorden: Nederland heeft met die L den in de praktijk verreweg de ruimste geluidsnorm van alle landen in Noordwest-Europa, terwijl als we naar de dichtheid van windmolens in Nederland en naar de bevolkingsdichtheid kijken, dan hebben wij al vier keer zoveel windmolens als Denemarken. Wij lopen dus niet achter. Nederland is ook het enige land dat die Lden als gemiddelde waarde heeft geïntroduceerd. Geen enkel land doet dat. Gezegd wordt dat het vanuit Europa moest, maar dat was niet het geval. U kunt hier ook zien dat geen enkel ander land daar zo over denkt.

In de praktijk komt het verhaal van die twee normen hierop neer. Ik heb hier twee molens genomen van 3 megawatt die veel worden gebruikt. De linkerstaaf laat zien welke afstanden volgens de oude normen golden, ook netjes uitgerekend met het effect van de hardere wind op grote hoogte en de afstanden die daarvoor golden voor het platteland. Voor industriegebieden en drukke woonwijken gold de middelste. Met de nieuwe norm zijn dat de twee rechterstaafjes. U ziet dat 600 meter geldt voor die 3 megawattmolen. Als je wat kleinere molens hebt van 2,3 megawatt of zo, dan kom je op die 400 of 450 meter uit, waarover de heer Bosch het ook had. Maar let wel, dat zijn dan afstanden die volgen uit een norm die wat de geluidsbelasting betreft ontzettend hoog is.

Hier kunt u nog even zien hoe dat werkt. Want het is moeilijk om windturbinegeluid alleen te meten. Je hebt altijd herrie van de omgeving. Frits van den Berg heeft in Zeeland een half jaar lang permanent geluid gemeten. Ik geloof iedere tien minuten. Dat zijn alle stipjes die u ziet. Omdat hij zoveel metingen deed kon hij herrie van andere vormen van geluid daaruit weghalen. Dit is dus echt zuiver windmolengeluid. Dit is het geluid op 100 meter achter de plek waar hij heeft gemeten. U kunt uitrekenen dat dat de plek is waar je precies op die Lden 47 DB uitkomt.

Dit was de oude norm voor het landelijke gebied waar je niet overheen mag komen. Dat was dus die maximumsnelheid. En dit zijn zelfs de gemiddelde waarden voor de verschillende windsnelheden die daar in werkelijkheid optreden. Nou zult u zeggen boven 5 meter niets meer is te zien. Ja, dat klopt. Daar wordt het moeilijk om het windmolengeluid te scheiden van het omgevingsgeluid. Dus daar gaat die grafiek verder niet meer over, maar die lijn met die stippels loopt wel door. Als geheel kom je op die manier wel zeker op die 47 dB uit. Het is zelfs nog ietsje hoger.

Bij dit stadium van de discussie gaat het eigenlijk niet om de hoeveelheid geluid, maar om de hoeveelheid hinder die windturbines veroorzaken en dat is natuurlijk juist. Er wordt ook gelijk gezegd de zaak te hebben vergeleken met de hinder van weg- en snelverkeer. Daarover is goed onderzoek. Daar heb ik deze plaatjes uit gehaald. Het gaat om een bekend rapport van het RIVM. Onderaan staat een Lden-schaal. Bovenaan ziet u het aantal mensen dat ernstig binnenshuis gehinderd wordt bij die hoeveelheden geluid. Dat is gedaan op grond van heel goede enquêtes in Nederland en Zweden bij mensen die op dat moment niet wisten dat het over windmolens ging. Iedereen accepteert die lijntjes. U ziet dat de blauwe lijn van de windmolens een stuk hoger ligt dan die voor wegverkeer en spoorwegen. Dat is ook niet zo gek. Het is duidelijk dat het pulserende karakter, waarover we het hiervoor al gehad hebben, daaraan schuldig is.

Dit zijn de normen die voor de rijkswegen gelden. Die geven dus 3% ernstige hinder binnenshuis. Voor provinciale en gemeentelijke wegen liggen ze lager. Daar wordt meer met de omgeving rekening gehouden, maar dit is echt voor de grote rijkssnelwegen. Dit is de norm waarvoor men voor windmolens heeft gekozen: drie keer zoveel hinder. Dit is een norm die het RIVM in dit rapport voor windmolens adviseerde, want dan behandel je ze wat hinder betreft op dezelfde manier als snelwegen. Maar het ministerie heeft daarvoor niet gekozen. Dat heeft voor de absoluut maximumwaarde gekozen, waarvan de WHO zegt dat het de grens is waarboven je gezondheidsproblemen gaat krijgen. De WHO dacht op dit moment niet aan windmolens, maar in het algemeen. Dus voor windmolens liggen die getallen nog hoger. Met andere woorden: voor windmolens is een norm gekozen die overeenkomt met een absolute grenswaarde in plaats van een voorkeurswaarde waarvan men voor allerlei andere vormen uitgaat.

Wat betekent dit voor Westland? Voor zover ik heb begrepen zegt de provincie dat er 9 megawatt in lijnopstelling in Westland zou moeten komen. Ik zie daar knikken, dus ik zit er niet zo ver naast. Dat betekent 3 molens van 3 megawatt of 4 molens van 2,3 megawatt. Dat zijn twee gangbare molens die ook relatief stil zijn. Als je er dan ook vanuit gaat dat de onderlinge afstand ongeveer vijf maal de ashoogte is, dan kom je op een strook uit van een lengte van 2.000 meter. Afhankelijk van het type turbine is de breedte van de strook 700 meter tot 1.200 meter. Als je 400 meter van woningen af moet zitten wordt die strook 800 meter. Waar vinden we deze stroken in Westland? Ik ben op zoek gegaan. Ik ken Westland niet zo goed, maar ik heb een heel goede topografische kaart. Dit kaartje heb ik gekregen. De slinger onderaan is het zoekgebied van de provincie, die precies over de A20 ligt. Dat zal u ook niet verbazen. Die strook is 400 meter breed. Binnen die strook liggen dus al de nodige woningen, terwijl die strook 1.000 meter breed zou moeten zijn om aan de veel te soepele geluidsnorm te voldoen. Ik denk dat de conclusie is dat het zoekgebied A20 gewoon niet aan de bestaande geluidsnorm voldoet.

Ik heb verder op de kaart gekeken en heb geen plek kunnen vinden die op dit soort afstanden van woningen ligt. Ik denk dus dat de provincie, zeker met zo'n lijnopstelling, de gemeente voor een onmogelijke opgave stelt. De provincie zegt overleg te voeren met marktpartijen. Ik heb geprobeerd daarover gegevens te krijgen, maar die zijn er niet. Ik denk dat u ervoor moet waken – dat zult u vast doen – dat u geen keuzen maakt over plannen die u nog niet kent.

De nota Wervelender spreekt al over deze locatie. Dat hebt u net gehoord. Dat was het vervolg van de nota Wervel. Daarin staat letterlijk dat de locatie A20 ruimtelijk moeilijk realiseerbaar is en dat de haalbaarheid daarvan onderzocht moet worden. Ik denk dat dat zeker waar is en ben dus heel erg benieuwd naar de nieuwe argumenten die de provincie ongetwijfeld heeft om deze strook toch nog steeds op de kaart te zetten.

Solitaire molens heb ik neergezet, omdat die molens landschappelijk grote problemen hebben. De gemeente heeft de bevoegdheid om zelf voor landelijke gebieden lagere normen te kiezen. Dat heeft de Raad van State tot twee keer uitgesproken. Het ministerie vindt dat niet leuk. Het ministerie ontkent dat ook, maar u kunt op onze website zo de uitspraken van de Raad van State erover nalezen.

Een ander punt betreffend de huizen, niet alleen die binnen zo'n rechthoek liggen, maar ook verder weg. Dit zijn huizen tot op 2,5 km afstand van windmolenparken. Ik heb dat plaatje in 2009 gemaakt. Die huizen raken waarde kwijt. Vaak wordt gezegd dat het niet zoveel is, maar de rechter denkt er anders over. Dit zijn allemaal uitspraken over de ozb en dit zijn reducties die oplopen tot 50%. Het gaat om waardedalingen tussen de 10%, 15% en 50%. Die schade lopen mensen dus ook echt op. Als we met een zaak van nationaal belang te maken hebben, zoals bij de Deltawerken en dat schijnt hier ook zo te zijn, denk ik dat de mensen die schade oplopen op een Koninklijke manier schadeloos gesteld moeten worden. Bij de Deltawerken moesten de boeren weg. Zij kregen ergens anders een boerderij. De wettelijke planschaderegelingen die er zijn zijn uiterst onbevredigend. Om te beginnen staat er al een eigen risico van 2% van de waarde van je eigen huis in. Dus die schade loop je sowieso op, wat er ook gebeurt. Verder blijkt dat men heel erg onwillig is om daarin goed over te onderhandelen. Dat betekent lange procedures en een gang naar de rechter, die heel ontmoedigend is. mensen beginnen daaraan vaak niet.

Om het vereiste draagvlak voor een park te krijgen is dus niet alleen participatie nodig. Dat is momenteel het toverwoord: laat mensen meedelen in de opbrengsten van de windenergie. Dan moet je zelf geld meebrengen om je eigen schade te financieren. De gedragscode van de NWEA spreekt hier niet over. Er waren op een gegeven moment gesprekken over een gedragscode. Daaruit is de NWEA weggelopen en die heeft een eigen gedragscode opgesteld. Die van de NLVOW en de VEH spreken daar wel over. Zij zeggen dat er een goed gesprek moet zijn over de vergoeding van de werkelijke schade. De ondernemer verdient er ook een hoop geld mee. Zo'n molen van 3 megawatt levert de gezamenlijke eigenaren iets in de buurt van € 80.000,00 per jaar op. Daar kun je een keer lekker van gaan eten.

Daar kan dus best van geëist worden dat ze werken aan een draagvlak. Laat maar zien dat er draagvlak voor is. Dat is in Friesland ook gebeurd bij het naast elkaar leggen van alle plannen. Dat kan best van de ondernemer worden gevraagd.

Nog even iets over de opbrengst van die windmolens. Het plaatje wat u van de vorige spreker zag was eigenlijk de bovenste schijf. De windmolens zijn in 2020 wel in staat 15% van de huishoudelijke stroom te produceren. Ik ben het getal even kwijt. Maar dat is het probleem niet. De huishoudelijke stroom is ons probleem niet. Dat is 10% van onze energie. Het probleem is de totale energiebehoefte. En daar moet je een eerlijke beoordeling van het nut, die prestatie van windenergie, aan afmeten. Dan kom je op de onderste schijf uit. Wat er nu staat is goed voor iets meer dan een half procent van de Nederlandse energievoorziening. En dat is nog de bruto opbrengst waar nog wat af gaat. Als je het bovenste schijfje op dezelfde schaal neerzet ziet het er zo uit. Het is precies hetzelfde schijfje, maar nu op de schaal van de onderste schijf. Die groene taartpuntjes zijn nu even groot. Dat is wat we met windenergie in Nederland kunnen. Die 9 megawatt levert energie voor 340 personen. Die gaat ook nog voor een heel groot deel verloren door rendementsverlies bij de centrales. Die windstroom komt in pieken en in dalen. Die pieken en dalen hebben niets met de vraag te maken en die moeten opgevangen worden door de gas- en kolencentrales. Praktijkgegevens uit het buitenland laten zien dat je hier met een heel ernstig effect te maken hebt. In Texas is de verhouding tussen gas- en kolencentrales en windenergiecapaciteit praktisch hetzelfde als in Nederland. Je kunt dus zeggen dat daar hetzelfde gebeurt wat er hier ook gebeurt. Daar blijkt dat door het opvangen van windstroom, die je soms niet eens met een gascentrale zelf kunt opvangen, maar waar je dus ook nog de kolencentrales voor moet gebruiken, net zoveel is als wat al die windmolens hebben opgebracht. Met andere woorden: met windstroom stoot Texas net zoveel CO₂ uit als zonder windstroom.

Alternatieven. Ik zou haast zeggen dat voor windenergie haast geen alternatief nodig is, omdat het zelf niets voorstelt. Maar wat kan Westland wel doen? Westland heeft natuurlijk als een van de weinige plekken energie uit glastuinbouw. Ik denk dat het veel zinniger is om u daar op te werpen. Hetzelfde geldt voor aardwarmte. Er is een kentering gaande in de waardering van de landelijke politiek van wat gemeenten eigenlijk zouden moeten doen. Moet het wel windenergie zijn zoals redelijk eenzijdig in het Energieakkoord is afgesproken of mogen ze het ook op een andere manier doen. Waarom het natuurlijk gaat is CO₂-reductie en reductie van fossiel brandstofgebruik. Dat is het punt. Nederland heeft in Europa de wat domme afspraak gemaakt door dat te vertalen in groene stroom. De natuur biedt ons weinig groene stroom aan. Als er had gestaan dat we de CO₂-uitstoot met zoveel kunnen reduceren, dan kunnen we wat. Westland kan het wel, niet met windmolens, maar wel met glastuinbouw en met aardwarmte.

Ik heb hier een PM-balans van de windenergie gemaakt. Ik heb die er eigenlijk alleen maar op gezet omdat de overheid dat nog nooit heeft gedaan. Ze zeggen er zelf € 18 miljard voor windenergie uit te trekken in het Energieakkoord. Wij denken dat het veel meer is. Een miljard euro is echt heel veel geld. Dat is in Nederland € 60,00 voor ieder van ons. En een miljard seconden duurt 35 jaar. Bij het aantreden van de kabinetten-Rutte gingen de ruzies over € 6 miljard of € 7 miljard of zo. Daar stond het hele land voor op zijn kop. Hier gaat gewoon uit de kontzak € 18 miljard naar windenergie toe.

Dit punt vind ik ook erg belangrijk. Er zijn mensen die die € 80.000,00 per jaar oprapen die wij als subsidie op straat uitstrooien. De burens zitten in de narigheid en verkopen hun huis niet meer. Ik kan een hoop ellende vertellen. Dat zal ik nu niet doen. Er zijn zaken op de fles gegaan, omdat de ene broer een molen had en de ander niet. Je veroorzaakt ongelooflijk veel narigheid in de lokale gemeenschap.

En nogmaals een oproep. Een jongetje en meisje zijn de enigen die zien dat de keizer geen kleren draagt. U kent het verhaal. Weest u het jongetje en het meisje. Oordeelt u zelf. U kunt het gewoon zelf beoordelen. Geloof niemand, omdat ze aardig zijn of blauwe, groene, grijze of bruine ogen heeft.

De heer Hofland: Voorzitter. Ik had in eerste instantie een vraag die halverwege is beantwoord maar verduidelijking behoeft. U zei dat de geluidsbelasting drie maal zo hoog was als bij een snelweg. Dat heeft u later ook nog in een grafiekje weergegeven. Daarbij heeft u ook verteld dat het geluid dat een snelweg mag produceren gekoppeld wordt aan de omgeving aldaar. Is er geen verband dat een snelweg vaak in een relatieve rustige omgeving komt te liggen of zie ik dat verkeerd?

De heer Jansen: Ik begrijp geloof ik niet helemaal niet waarop u doelt. Wat ik gezegd heb is dat voor windmolens het idee is verlaten dat je onder Schiphol bijvoorbeeld meer herrie met een windmolen mag maken dan bij de Biesbosch. Hoe wilt u dat aan de snelwegen koppelen?

De heer Hofland: Ik zag eigenlijk twee, drie losse uitspraken in uw powerpointpresentatie voorbijkomen en die wilde ik aan elkaar koppelen om het logisch te verklaren. Ik ging er eigenlijk van uit dat een rustige omgeving van een snelweg verschilt qua voort te brengen geluidsoverlast.

De heer Jansen: Die snelheid telt natuurlijk mee in het omgevingsniveau. Die zou maatgevend moeten zijn en was dat vroeger ook voor wat er aan windturbinegeluid bij mag komen. Met name 's nachts maken de grootste en drukste snelwegen eigenlijk niet zoveel herrie. Een windmolen blijft dat altijd doen. Vandaar dat die hindergrafiek veel hoger ligt.

De heer Hofland: Heeft u ook gekeken naar een mogelijkheid van het op een rij zetten van meerdere windmolens en of dat minder overlast geeft dan één windmolen?

De heer Jansen: De afstand tot een enkele molen is eigenlijk nog wat kleiner als je molens naast elkaar zet. Op de plek daartussenin krijg je van beide molens herrie. Het scheelt niet zoveel.

De heer Duijsens: Ik heb drie korte vragen. De heer Jansen zei dat voor een bepaald percentage vaststaat dat het boven 47 dB Lden zit. Hoe kwam hij aan dat percentage? Mijn tweede vraag is het belangrijkste. U hebt een prima verhaal gehouden. Wilt u nog een keer goed uitleggen waarom specifiek de A20-locatie in uw ogen niet kan in relatie tot de afstand van 400 meter en 1.000 meter? Toen ging u letterlijk en figuurlijk heel snel door de bocht. Eerder noemde u 1.700 en 2.100 meter qua lengte en 800 meter voor de breedte. Wilt u nog specifiek aangeven waarom deze locatie in uw ogen niet kan?

De derde vraag is het meest simpel. De heer De Heer is van de SGP en de SGP heeft in de Tweede Kamer wel eens de minister gevraagd of het nog reëel is om uit te gaan van die 47 dB. Weet u meer hoe dat verder loopt? Speelt er landelijk iets om toch iets aan die 47 dB Lden te doen of is dat iets waar we de eeuwigheid mee moeten gaan halen?

De heer Jansen: Over de eeuwigheid wil ik geen uitspraken doen. Er zijn wel de nodige partijen die inmiddels doorhebben dat ze vijf jaar geleden door de minister van VROM in het ootje zijn genomen. Dat is wel zo. Of dat nog wat zal opleveren weet ik niet. De SGP heeft daarover vragen gesteld.

Dan de 400 en 1.000 meter. Ik ben even uitgegaan van molens van 2,3 megawatt. Daarvan moet je 400 meter af blijven. In strook waar ik het over heb staan die molens precies. Dat betekent 400 meter links en 400 meter rechts. Die strook moet dus 800 meter breed zijn en daarin mag geen huis staan. Hetzelfde geldt voor de lengte. Voor een goede werking moeten molens ongeveer vijf maal de asdiameter uit elkaar liggen. Op die manier kun je uitrekenen dat die strook zo lang wordt.

De heer Duijsens: U hebt daar het gebied bekeken en zegt dan dat je in die strook altijd woningen tegenkomt.

De heer Jansen: U kunt het ook zien. In het stuk dat ik u heb toegestuurd staat het kaartje ook. Als ik het niet goed heb gelezen hoor ik het graag. U woont hier en ik niet. En dan hoe ik aan die 47 dB Lden ben gekomen. Ik had die waarnemingen tot 5 meter per seconde. Er is bekend wat zo'n molen bij hogere windsnelheden produceert. Dat zijn gewoon opgaven van de fabriek. En op die manier kun je die Lden doorrekenen. Met de kennis erbij van de verdeling van de windsnelheden door het jaar heen op die plek. Je kunt dan de gemiddelde standaardafwijking uitrekenen.

De heer Duijsens: Op welk percentage kwam u uit? Dus dat u boven de 47 dB Lden zit.

De heer Jansen: U heeft het over het sterretje van die 95% bovenaan. Dat betekent dat in 95% van de tijd de werkelijke belasting onder de 47 DB zit.

De heer Van Rossum: Ik kom terug op de 47 dB Lden. Uit de vorige presentatie begreep ik dat die norm tot stand is gekomen door in de nacht daarbij standaard 10 dB op te tellen en in de avond 5 dB. In hoeverre zit dat in uw getallen?

De heer Jansen: Dat heb ik op dezelfde manier uitgerekend. Het is wel grappig dat in de politiek vaak wordt gezegd extra bescherming te hebben, omdat we voor de nacht 41 dB hebben genomen. Maar dat is gewoon het werkelijke gemiddelde. Daar zit geen strafhoeveelheid in. Je kunt uitrekenen dat Lnight 41 zelfs nog een klein beetje ruimer is dan die Lden 47 dB. U kunt de zin daarover nalezen op de website van de heer Bosch. Hij stond vroeger op de website van VROM. Dat was de Lnight 41 dB, waarmee de Kamer is zoet gehouden. Die heeft eigenlijk geen extra waarde en is niet meer te vinden.

De heer Doelman: U zegt dat er in het Westland geen plek is te vinden waar windmolens een lijn opgesteld kunnen worden. De vorige spreker zei dat eigenlijk ook al. Windmolens moeten 400 meter bij woningen vandaan blijven. Ik ben een Westlander en die plek is volgens mij niet in het Westland te vinden. Misschien midden in het Staelduinse bos, maar daar zal die ook niet komen. Kunt u uw visie geven waarom de provincie zoveel energie gebruikt om toch die windmolens in het Westland te krijgen? Ziet de provincie nog mazen in de wet- of regelgeving die wij niet zien? Geeft u daar uw visie eens op.

De heer Jansen: Ik ken de mensen van de provincie Zuid-Holland niet, maar wel een hoop andere mensen. Wat in de discussie heel veel gebeurt is het doen van kwalitatieve uitspraken van alle beetjes die helpen. U heeft het net ook nog gehoord. Er wordt niet gekwantificeerd. Beetjes kunnen zo klein zijn dat ze nooit helpen. Als je alleen maar kleine beetjes doet doe je bij elkaar ook nog maar steeds een klein beetje. Ik denk dat de provincie antwoordt dat zij dat heeft moeten afspraken van Den Haag. Ik denk dat het zo simpel ligt. Zie ik dat goed?

Mevrouw Croes: Nee, dat ziet u niet goed. Het is niet zo dat wat is afgesproken er coûte que coûte er moet komen. We hebben altijd gezegd dat op het niveau van de visie Ruimte en mobiliteit, daarvoor de Structuurvisie en daarvoor de nota Wervelender, lokaal onderzoek moet uitwijzen of het op die locatie ook daadwerkelijk realiseerbaar is. En realiseerbaar betekent dat het aan wettelijke normen moet voldoen en rendabel moet zijn. De provincie heeft in haar plan MER'en altijd gekeken naar waar we het niet willen en wat we willen beschermen. Waar zijn er plekken waar het vooral niet kan. Er zijn dus plekken waar het wel kan, maar lokaal moet ook uitgezocht worden of het ook realiseerbaar is.

De heer Hayward: U heeft een spreidingsdiagram getoond met op de x-as de windsnelheden en op de y-as de decibellen. Blijkbaar was er iemand die dat allemaal heeft gemeten. Ik mis nog een variabele. Wat is de afstand tot die meting?

De voorzitter: Volgens mij stond er: 150 meter achter de paal.

De heer Jansen: Bij een windpark is gemeten. Daar heeft een half jaar een meetpaal gestaan. Als je daar 100 meter achter gaat staan kom je op een plek waarvan je op grond van al die metingen kunt zeggen dat daar Lden 47 dB. Als u het echt wilt weten moet ik het nakijken. Volgens mij stond die paal iets van 350 meter van dat windpark af. De Hoofdplaatpolder. U kunt het zelf ook in de literatuur die ik u opgeef vinden. Maar stuur me anders een mailtje.

5. PRESENTATIE NEDERLANDSE WIND ENERGIE ASSOCIATIE (NWEA)

De voorzitter: We gaan door. Wij krijgen nu een presentatie van de heer Jaap Warners van de NWEA. Dat is ook op verzoek van enkelen uit uw midden. Gaat u gang, mijnheer Warners. Ik probeer wat tempo in deze avond te gaan stoppen.

De heer Warners: Voorzitter. Dank in eerste instantie voor de uitnodiging. Ik houd geen presentatie en dat zal misschien wat tijdswinst opleveren. Dank voor de invitatie, omdat ik het plezierig vind dat de branchevereniging NWEA hiervoor is uitgenodigd. Ik ben voorzitter van de branchevereniging NWEA.

Even mijzelf introduceren. Ik ben zelf onafhankelijk extern voorzitter van de NWEA en zakelijk niet gebonden aan de windsector. Ik vind het plezierig om in een raadzaal te staan, want ik heb een groot deel van mijn leven in raadzalen als raadslid en wethouder doorgebracht.

De NWEA vertegenwoordigt al diegenen die actief zijn in de windsector. Zij is daarmee de spreekbuis van de windsector. Het is een belangenbehartigingsorganisatie, een lobbyorganisatie zo u wilt. Die vertegenwoordigt eigenlijk de individuele turbine-eigenaar tot de grote energiebedrijven en alles wat daar tussenin zit. Het gaat om windturbinefabrikanten, een heleboel adviesbureaus en financiële instellingen die een zakelijk belang zien in de mogelijkheden van wind. De organisatie bestaat sinds 2006 en heeft het niet altijd even makkelijk gehad, ook vanuit zakelijk beleid. Het nationale en duurzame energiebeleid had tot voor kort nogal een wispelturig karakter. Dat raakte ook de windenergiesector. Dat veranderde toch behoorlijk met het aantreden van het huidige kabinet Rutte 2. Dat sprak zich toch heel stellig uit over een al veel eerder gemaakte afspraak over het halen van Europese doelstellingen. Een stellige afspraak die vervolgens ook vertaald zou moeten worden in actie. 2020, waarop die doelstellingen betrekking hadden, was toch wel ineens behoorlijk dichtbij gekomen. Dat bepaalt ook deels de context van de discussie van vanavond. Dat heeft ertoe geleid dat het kabinet met provincies aan tafel is gaan zitten. De provincies claimen – ik denk terecht - het primaat op het ro-beleid. Provincies zeiden dat als jullie dan toch wat windenergie willen dat zij die verantwoordelijkheid moeten hebben. Daarvan heeft het Rijk populair gezegd die verantwoordelijkheid te erkennen, maar provincies moeten dan ook stellig toezeggen te zullen waarmaken wat nationaal is afgesproken. En dat is die 6.000 megawatt, een onderdeel waarover we vanavond ook praten. Het is dan ook heel terecht dat de provincie hier vanavond als eerste aan het woord kwam. Want dat bepaalt toch een beetje het speelveld, ook voor de gemeenten, waarbinnen dus op dit moment wordt gediscussieerd over concrete projectmogelijkheden. De provincies hebben zich daarop willen vastleggen. Binnen de provinciale politiek zijn er keuzen gemaakt over waar wel en niet over onze opgave. Vervolgens volgde daarop nader kabinetsbeleid, het Energieakkoord. En dat is een heel bijzondere. Althans, ik vind dat je daarop de aandacht zou moeten vestigen.

Het is voor de eerste keer in Nederland dat op dit punt een zo groot aantal partijen – niet alleen de traditionele SER-partijen, maar ook maatschappelijke groeperingen – zich feitelijk heeft gecommitteerd aan het kabinetsbeleid: 14% in 2020 en zelfs nog iets meer in 2023. En dat zou perspectief moeten bieden voor het nemen van risico's om eventueel te investeren en voor te bereiden. Dan praat ik vanuit het bedrijfsleven. Het energieakkoord speelt wat dat betreft ook een belangrijke rol in de maatschappelijke discussie. Die zit voor een deel in al die partijen die zich hebben gecommitteerd aan het Energieakkoord.

In dat verband ging het niet aan de sector voorbij dat er iets meer zou gebeuren dan tot voor kort mogelijk werd gehouden. In het begin van 2013 hebben wij in de Tweede Kamer aangekondigd voor de sector een gedragscode te willen ontwikkelen, ook in het zicht van die grote groei-doelstelling. Een gedragscode die in ieder geval alle betrokkenen bij windenergieprojecten op voorhand het gevoel zou moeten geven dat van begin af aan met de omgeving het gesprek zou worden aangegaan als een ontwikkeling plaatsvindt. Niet op een vrijblijvende manier. In de gedragscode is inmiddels vastgelegd dat dat op een zeer gestructureerde manier zal moeten gebeuren en in het allereerst stadium van een idee al zou moeten worden ingevuld. Dat proces heeft nog een impuls gekregen door het Energieakkoord. Dat nam het idee van een gedragscode over. Vorig jaar september heeft de NWEA samen met Natuur en Milieu, Greenpeace en de gezamenlijke natuur- en milieufederaties een gedragscode ondertekend. We hebben daar ook bewust de discussie gezocht met de Nederlandse belangenvereniging voor omwonenden van windenergie en ook naderhand met de Vereniging Eigen Huis. Met name de eerstgenoemden hebben er bewust voor gekozen om zich niet te associëren met onze gedragscode van de NWEA. Ik kan me dat ook wel voorstellen. Zij hebben een eigen gedragscode naar buiten gebracht. Daarover zullen we vanavond geen debat voeren, maar op een aantal wezenlijke punten zijn de verschillen wel heel gering.

Wat doet die gedragscode? Die gedragscode regelt het zorgvuldig inrichten van het proces bij een project. Het vergt van de ontwikkelaar – dus zeg maar ook de achterban NWEA – in het allervroegste stadium het opstellen van een participatieplan. Een participatieplan waarin heel gestructureerd alle stappen in kaart worden gebracht. Ook de omwonenden, de belanghebbenden rond een bepaald project worden geïdentificeerd. En samen met het bevoegd gezag – de ene keer de gemeente en de andere keer de provincie, afhankelijk van de situatie – wordt geprobeerd vast te stellen hoe dat hele participatieproces zal verlopen. Dat gaat over procesparticipatie, dat gaat over het vormgeven van het plan en de exacte inrichting van een initiatief. Daar maakt ook deel van uit de zogenaamde projectparticipatie. Dat betekent dan weer dat met de omgeving de mogelijkheden worden verkend op welke manier wordt deelgenomen in zo'n project. Dat kent een heleboel verschijningsvormen. Daarover doet de gedragscode geen uitspraak. Het is aan de ontwikkelaar, in het gesprek met de omgeving en de belanghebbenden, om vast te stellen wat de beste manier is van het vormgeven van het project, maar ook wat bijvoorbeeld de beste manier is om een bijdrage te leveren aan de omgeving, dan wel mensen de gelegenheid te bieden om te participeren. Het enige dat de gedragscode wel doet is een bedrag per geproduceerde megawattuur in het vooruitzicht stellen als minimumbijdrage in de financiële participatie. Dat doet de gedragscode.

Dat wil zeggen dat ik het plan hier in Westland niet kan beoordelen en kan aangeven in welk stadium het verkeert. Het zou mij zeer raadzaam lijken waar mogelijk aan te haken bij het beschrijven van die gedragscode en alle betrokkenen – uiteraard omwonenden, maar misschien ook anderen hier in de gemeente Westland – de kans te bieden om op een goede en georganiseerde manier mee te praten en mee te discussiëren over de vormgeving van het project als dat er komt.

Ik wil benadrukken dat een gedragscode alleen maar bovenwettelijke dingen regelt. Dat wil zeggen dat alles wat er wettelijk moet gebeuren natuurlijk een volstrekte vanzelfsprekendheid is. Daarin verschillen we soms met andere organisaties.

Normstelling is een kwestie van wet- en regelgeving en handhaving is ook een verantwoordelijkheid van de overheid. Daar laat de sector zich niet over uit. We gaan ervan uit dat we gewoon een correcte sector zijn die de wet- en regelgeving naleeft. Dus dat pleidooi zult u niet van onze zijde horen, maar wel dat we regelgeving respecteren. Waar anderen het op een andere manier zien heeft dat met hinder, waardebeperking en de daaruit vloeiende schaderegeling of geluidsnormering te maken. Dan richt u zich in eerste instantie tot het parlement. Dat parlement bepaalt in welke mate wij bepaalde normen moeten hebben of niet en hoe die gehandhaafd moeten worden. Die gedragscode zou geen stuk papier moeten blijven. Dat hebben we ook willen bevorderen door die gedragscode naar de overheid te sturen. Er is vorig jaar een brief van minister Kamp gekomen die mede namens de provincies en de VNG heeft gezegd dat zij de gedragscode zeer appreciëren. Dat heet ook zo: de zogenaamde appreciatie. Daarmee zou je nu mee moeten volstaan. Ze hebben ook gezegd dat ze ook de toepassing van die gedragscode actief willen ondersteunen. Dus reden te meer, ook in uw richting, om als u zich met de ontwikkeling in deze gemeente bezig houdt, zich rekenschap te geven van de mogelijkheden die de gedragscode biedt. Die kunt u aantreffen op de site van NWEA, www.NWEA.nl. Ik dank u voor uw aandacht.

De voorzitter: Wij danken u voor uw betoog, mijnheer Warners.

De heer Duijsens: Is die gedragscode vrijwillig van degenen die het initiatief hebben genomen? Want daarover praten we. Een bepaald bedrijf neemt een initiatief en wil zo'n turbine bouwen of neerzetten. De vraag is of de gedragscode verplichtend is? Begrijp ik ook dat de gedragscode met zich meebrengt dat er in de buurt voldoende draagvlak moet zijn? Of is dat het wettelijke kader? U zei dat de gedragscode bovenwettelijk is. Voldoende draagvlak, dat mensen in de buurt zo'n turbine willen hebben, valt dat ook onder die gedragscode of niet?

De heer Warners: Allereerst uw eerste vraag over een verplichtend karakter. Wij hebben de minister uitdrukkelijk gevraagd om die een verplichtend karakter gegeven. Die heeft daarvan om juridische redenen, ook in relatie met de Omgevingswet en participatiemogelijkheden die daar worden genoemd, afgezien. Men heeft wel gezegd wat ik heb aangegeven: dat het bevoegd gezag – dat kan het Rijk, de provincie, de gemeente zijn - in een concreet geval op het niveau van projecten actief toepassing van de gedragscode zal ondersteunen. Dat zou dus eenieder gewoon ter harte moeten nemen. Dat moet een goede leidraad bieden voor de handelwijze in zo'n heel traject. Dus ook voor een gemeente. In uw geval zou u de gemeente kunnen vragen om dat gewoon te doen. Wij verwachten het van initiatiefnemers en ontwikkelaars. Dat geldt eens te meer voor leden van de NWEA. Hen zullen we wel degelijk moeten aanspreken als er blijk van wordt gegeven dat ze dat niet serieus nemen. Voor anderen, degenen die misschien geen lid zijn, zou dat niet gelden. Ik hoop dat dan de maatschappelijke of de politieke druk bij u vandaag zo groot is om te zorgen dat ze zich wel aan die code houden.

Dan het draagvlak. Natuurlijk is het ook bedoeld om een uitstraling te hebben van zorgvuldigheid van werken, ook door ontwikkelaars in wind. Dat kan automatisch een bijdrage aan draagvlak leveren, maar soms wordt geroepen dat ze hun gang maar gaan en ze zich van niemand wat aantrekken. Of er daarmee een graadmeter ontstaat voor draagvlak in de zin dat het een stuk beter is weet ik niet. Dat draagvlak is geen 100% aangelegenheid. Het is dat mensen zich serieus genomen voelen. Daartoe moet de gedragscode leiden. Voor het overige wordt draagvlak bepaald door het respecteren van wettelijke regelgeving en normen. Voor het overige gaat het er ook soms om dat mensen het gewoon niet leuk vinden.

De heer Duijsens: Maar als er 2.000 handtekeningen zijn tegen de windturbine, dan redt de code die 2.000 mensen niet?

De heer Warners: Nee, maar dan leg ik de bal terug bij u. U bent politiek verantwoordelijk en u maakt afwegingen. En u krijgt handtekeningen.

De heer Duijsens: Maar wij hanteren de gedragscode niet.

De heer Warners: Nee, maar die betreft u bij uw afwegingen.

De heer Doelman: Over draagvlak had ik dezelfde vraag als de heer Duijsens. U zegt dat de bal bij ons als raadsleden ligt om een afweging te maken.

De heer Warners: Natuurlijk.

De heer Doelman: Maar ik heb vanavond ook al een paar keer gehoord dat de bal bij de provincie ligt.

De heer Warners: Ik mag me niet te veel meer met lokale politiek inhouden.

De heer Doelman: Maar we krijgen geeneens een bal heb ik vanavond gehoord.

De heer Warners: U laat hier vanavond terecht een goede informatieavond organiseren. Dat betekent dat u bezig bent met het maken van afwegingen. Als u die al gemaakt had deed u dat niet.

De heer Doelman: Maar goed. Als ik vanavond de provincie hoor, dan spelen wij voetbal zonder bal en dan zitten we hier voor spek en bonen.

De heer Warners: Ja. Dat hoort bij uw afweging. Ja. Daar ga ik niet over.

De heer Van Veen: Voorzitter. Ik hoor u zeggen dat de gedragscode bepaalt dat de initiatiefnemer in gesprek gaat met omwonenden en belanghebbenden. De initiatiefnemer is vrij om uit te nodigen om welke omwonenden het gaat?

De heer Warners: Nee nee nee. Het is de bedoeling dat er een participatieplan wordt opgesteld waarin ook wordt geïdentificeerd wie de belanghebbende omwonenden zijn. Dat gaat denk ik in goede samenspraak met het bevoegde gezag. Op dat moment wordt ook vastgesteld op welke manier de communicatie plaatsvindt. Dat kan schriftelijk, er zijn natuurlijk gespreksgroepen. Er wordt natuurlijk ook vastgesteld hoe je met elkaar omgaat. Het streven is om het met elkaar eens te worden. Het is ook op welke manier je uitleg aan elkaar verschuldigd bent en hoe ook een initiatiefnemer gewoon verantwoording schuldig is over wat al dan niet kan.

6. PRESTATIE ROYAL HASKONINGDHV

De voorzitter: Mark de Groot van RoyalHaskoningDHV heb ik wel met een stickje zien lopen.

De heer De Groot: Mijn naam is Mark de Groot en werk bij RoyalHaskoningDHV. Wij zijn een breed adviesbureau, niet alleen gericht op duurzame of windenergie. Maar het is wel een van de onderwerpen waarmee ik mijzelf een deel van mijn tijd bezig houdt. We adviseren gemeenten, provincies, maar ook initiatiefnemers. Recent zijn we in de provincie Gelderland druk bezig geweest met een initiatief over burgerparticipatie bij een groot windpark aldaar. Ik heb een korte presentatie en een deel daarvan is al een beetje door de heer Bosch ingevuld. Dus door die sheets kunnen we wat sneller doorheen.

Vanavond is al een paar keer gesproken over de windturbines waarover we momenteel praten. Een standaard windturbine die op dit moment wordt geplaatst heeft 3 megawatt aan vermogen. Het gaat om een rotordiameter van 100 tot 130 meter. De grotere hebben een diameter van 100 tot 110 en op bepaalde windlocaties kunnen ze nog iets omvangrijker zijn. Het gaat om ashoogten van 90 tot 120 meter. In een lijnopstelling wil je ze niet te dicht op elkaar hebben. Ook dat is een aantal keer langs gekomen. Dat kan de productie per turbine beperken en dat kan daarop een negatieve invloed hebben. In het algemeen willen we een minimale ruimte open houden van vijf maal de rotordiameter. Dat komt neer op zo'n 500 tot 650 meter.

Ik ga vanavond vooral in op de randvoorwaarden die spelen bij het plaatsen van windturbines. Een groot deel is al teruggekomen, ook in de afweging van de provincie. Hinder wordt gevormd door geluid en slagschaduw. Veiligheid, externe veiligheid en infrastructurele objecten zijn ook indirect een veiligheidskwestie. Verder gaat het om kabels leiden, radar en in de buurt liggende vliegvelden. Zij bepalen of je een windturbine of een windturbinepark kunt plaatsen. Ten slotte gaat het om de natuurgebieden, de cultuurhistorie en de archeologie. Op dat laatste ga ik zelf niet in. Dat zijn zaken die vaak al in een plan MER bepalend zijn geweest of er überhaupt mogelijkheden zijn voor het plaatsen van windturbines.

Als je kijkt naar geluid is een vuistregel voor de eerste afweging of een windturbine ten opzichte van woonbebouwing past vier keer de ashoogte. Voor dit soort windturbines kom je dus op een afstand van 400 tot 500 meter. Dat is ook afhankelijk van de ashoogte op een bepaalde plek. Op locaties zoals Westland zal dat misschien 100 meter zijn, dus vier maal 100 meter: 400 meter. Dat is een eerste afweging. Of het echt mogelijk is, is afhankelijk van het uit te voeren akoestische onderzoek. Bij zo'n akoestisch onderzoek wordt een bronvermogen gehanteerd dat voor elke windturbine specifiek is. Dat is iets dat de leverancier opgeeft. Er zijn uitgebreide metingen naar gedaan. Er is ook vastgelegd hoe die metingen moeten gebeuren. In het kader van een akoestisch onderzoek worden die gegevens gebruikt bij het bepalen van de geluidcontouren van zo'n windturbine of een windturbinepark. In de modellering worden allerlei zaken meegewogen, zoals bodemruwheid, reflecties van in de buurt liggende objecten en reflecties van de bodem als er grote wateroppervlakken zijn. En dat leidt uiteindelijk tot contouren.

De contouren die u hier ziet zijn niet op basis van een modellering. Dit is zo'n eerste analyse die je maakt als je gaat zoeken naar locaties voor een windturbinepark, een lijnopstelling of solitaire turbines als daarvan nog sprake kan zijn. Je kijkt naar de afstanden ten opzichte van de woonbebouwing. Deze is gemaakt voor twee turbines: 3 megawatt en 6 megawatt. De wettelijke geluidnormering is al langs gekomen, die wordt meegenomen en daaraan wordt uiteraard getoetst in het kader van de geluidmodellering.

In het algemeen zou 400 tot 500 meter een voldoende afstand moeten zijn om je aan de wettelijke normen te kunnen houden bij een 3 megawatter. Het is locatiespecifiek of dat daadwerkelijk gehaald wordt afhankelijk van bodemgesteldheid, reflectie en andere objecten in de buurt. Als er andere geluidsbronnen zijn met ongeveer dezelfde geluidsterkte op die locatie moet je naar geluidscumulatie kijken. Dat is een afweging die beleidsmakers van de gemeente of de provincie moeten maken, afhankelijk wie het bevoegde gezag is.

Slagschaduw hoeft geen probleem te zijn. De heer Bosch meldde het al. Als een windturbine op een afstand van minder dan 12 keer de rotordiameter wordt geplaatst of als uit berekeningen blijkt dat meer dan 17 dagen en meer dan 20 minuten per dag last is van slagschaduw, dan moet er een stilstandbeveiliging komen. Met die stilstandbeveiliging wordt slagschaduw-hinder voorkomen. Er zijn eigenlijk geen locaties waar dat ook de exploitatie van de windturbine in gevaar zou brengen. Dat is prima met elkaar te combineren.

Dan de externe veiligheid. Die is eigenlijk bepalend voor de rest van de onderwerpen die nu langs komen. Een windturbine mag niet op een afstand geplaatst worden waardoor gevoelige objecten binnen de PR 10^{-6} contour terecht komen.

Die contour is het plaatsgebonden risico en de kans van 1 op 1 miljoen per jaar dat een omwonende binnen zijn woning of binnen een ziekenhuis of school komt te overlijden. Grote kantoorgebouwen vallen daaronder ook. Voor kwetsbare objecten, zoals woningen, is dat een afstand van 180 tot 200 meter voor dit type windturbines. De 10^{-5} contour is de kans van 1 op 100.000 dat iemand komt te overlijden. Die is gericht op beperkt kwetsbare objecten. Daar zitten onder andere de kleinere kantoorgebouwen bij: plekken waar mensen aan het werk zijn en waar ze niet continu aanwezig hoeven te zijn. Dat is afstand van 50 tot 60 meter. Dat is ongeveer de wienkengte die je daarmee te pakken hebt. Binnen die wienkengte zit je in die 10^{-5} contour. De 180 tot 200 meter wordt ongeveer bepaald door de mast- en ashoogte met een wienkengte of de maximale afstand waarbij een wienk bij een normaal toerental weggeworpen kan worden. Het toerental waarover de heer Bosch het had is 20 keer per minuut. Bij een dergelijk toerental wordt die wienk maximaal 200 meter weggeworpen, mocht die aan de basis afbreken. Dat is de te hanteren waarde voor de 10^{-6} contour.

Het domino effect. Externe veiligheid heeft ook te maken met het gevaar van risicovolle objecten en inrichtingen in de buurt. Het kan daarbij gaan om LPG-stations en olieopslagen. Het kunnen ook buisleidingen en gevaarlijke transporten over de weg zijn. Het falen van een windturbine en het loskomen van objecten van een windturbine kunnen een verhoging van zo'n inrichting met zich meebrengen. Als een wienk of een deel ervan loskomt kan die een beschadiging aan een LPG-station veroorzaken. Dat kan het risico verhogen. Als men het risico loopt dat zo'n object binnen een maximale werpafstand ligt moet ernaar gekeken worden. Dat wil niet zeggen dat het niet kan. Het kan zijn dat het extra risico voor zo'n inrichting dusdanig klein is dat het totale risico van zo'n inrichting eigenlijk nauwelijks toeneemt. Als je een olievat hebt staan heeft die zelf een faalkans heeft, waarbij een extra faalkans komt die een duizendste bedraagt van die totale faalkans, dan heeft het geen invloed op het totale risico van zo'n olievat.

De maximale werpafstand waarbinnen je er in ieder geval naar moet kijken is de maximale werpafstand bij overtoeren. Afhankelijk van de turbine kan dat een afstand zijn van zo'n 300 tot 500 meter. Als er binnen dat gebied risicovolle objecten liggen moet je in ieder geval daarnaar kijken als je daar een windturbine of windturbinepark plant.

Infrastructuur is ook een risicoverhaal. Rijkswaterstaat wil het liefst geen windturbines binnen een wienkafstand van een snelweg hebben. ProRail wil het liefst geen windturbines binnen de wienkafstand plus 7,85 meter. Dat is tot aan de as van de rail. Dat alles is erop gericht om het individuele passantennisico te beperken. Dat is weer wat anders dan het plaatsgebonden risico. Als je die afstanden aanhoudt is dat voor hen acceptabel. Bij hele drukke routes wordt daaraan nog wel vaak gerekend.

Hetzelfde geldt een beetje voor rivieren en kanalen. Een halver rotordiameter, dus de wienkafstand met een minimum van 50 meter. Waterkeringen zijn weer een ander verhaal. Het gaat om dijken en dergelijke. Rijkswaterstaat wil bij voorkeur geen masten hebben op de waterkering zelf. Wij zeggen altijd dat het binnen de afstand van as en wienk het in ieder geval een aandachtspunt is. Als je een turbine daarbinnen plaatst zul je in ieder geval in overleg moeten treden met de persoon of organisatie die daarvoor verantwoordelijk is.

Radar, vliegvelden en laagvliegzones zijn eigenlijk zaken die al in een vroeg stadium worden bekeken. Zij worden al in de afweging van de provincie meegenomen. Het oranje gebied hier is een vliegveld met de plaats waarbinnen landing en stijging van vliegtuigen bij voorkeur plaatsvindt. Binnen dat soort gebieden zijn in het algemeen geen windturbines mogelijk of worden er eisen gesteld aan de maximale hoogten daarvan. Voor hoogspannings- en buisleidingen geldt eigenlijk hetzelfde als voor wegen. Er geldt een verhoogd risico als een windturbine daar in de buurt staat. Als dat het geval is moet er nadere aandacht voor externe veiligheid komen.

Voor bovengrondse buisleidingen waardoor gas en olie e.d. worden getransporteerd geldt het grootste risico op breuk. Daarvoor wordt de maximale werpafstand van een wienk gehanteerd bij overtoeren, dus zo'n 300 tot 500 meter, afhankelijk van de windturbine.

Ondergrondse buisleidingen liggen beter beschermd en daarvoor gaat het om de maximale werpafstand bij een nominaal toerental. Dus bij die 20 keer per minuut. Die afstand is vergelijkbaar met het omvallen van een mast met wiek. Dus zo'n 180 tot 200 meter. Daarbinnen moet nader gekeken worden naar de risico's van de leidingsystemen.

Mevrouw Zwinkels-de Jong: We hebben vorige week dinsdag een enorme storm gehad. Is dat nou juist fijn, want dan draait de molen lekker? Of wordt die dan vanwege een verhoogd risico stopgezet?

De heer De Groot: Tot bepaalde niveaus blijft hij gewoon lekker draaien, want dat is hartstikke mooi. Er zijn wel windsnelheden waarboven het een risico gaat vormen. Vorige week is er een turbine in Nederland kapot gedraaid. Dat heeft niet tot grote schade in de omgeving geleid. De turbine is wel kapot. Als het echt heel heftig wordt kan er een probleem ontstaan en zet je hem stil.

Mevrouw Zwinkels-de Jong: Een heel korte vervolgvraag. Wie heeft daarop dan de regie op dat moment? Wie is daarvoor verantwoordelijk?

De heer De Groot: Exploitanten van windturbines en windturbineparken hebben allemaal hun calamiteitenplan. Als bepaalde omstandigheden zich voordoen kan ijsafzetting op de bladen plaatsvinden. Dat hoeft helemaal geen probleem te zijn, maar ze hebben wel hun calamiteitenplan dat dan in werking treedt om het ijs van de wieken af te draaien en om op die manier geen risico voor de omgeving te vormen.

De heer Duijsens: Westland heeft een beetje een historie wat betreft plotsklaps van windmolens afvallende wieken. Het verhaal deed me dus wel wat. Ik heb twee vragen. U zei dat de afstand 400 tot 500 meter. Sluit dat aan bij het verhaal van de heer van de heer Jansen over de 1.000 meter ruimte die woningvrij en vrij van objecten moet zijn? Dan mijn tweede vraag, die ik eigenlijk ook aan een van uw voorgangers had willen stellen. We hebben nu in Westland met een concreet initiatief te maken, in de buurt van de A20. In hoeverre zijn wij of de initiatiefnemer aan die plek gebonden? Kun je zo'n windturbine ook 3 km verderop zetten met hetzelfde effect voor de initiatiefnemer?

De heer De Groot: In principe zou dat moeten kunnen, ware het niet dat dat waarschijnlijk geen grond is waarvan hij de eigenaar is.

De heer Duijsens: Is dat het enige probleem?

De heer De Groot: Behalve dat het niet past binnen het beleid van de provincie. Die heeft in eerste instantie een afweging gemaakt waarom bepaalde gebieden wel en andere gebieden niet geschikt zijn. Voor de windproductie hoeft het technisch gezien geen probleem te zijn. Volgens mij is een afstand van 400 meter door iedereen genoemd: vier keer de ashoogte. Afhankelijk van de hoogte kan die afstand dus langer worden. Dat cijfer heeft volgens mij iedereen vanavond zo'n beetje genoemd.

De heer Duijsens: Dat houdt dus in...

De voorzitter: Deze dingen zijn al een paar keer langs gekomen. Het woord is aan de heer Spaans.

De heer Spaans: Hoe verklaart u dat de provincie een gebied aanwijst voor mogelijke plaatsing van windturbines, terwijl een andere spreker hier zegt dat dat gebied totaal niet geschikt daarvoor is? Waar ligt dan het breekpunt?

De heer De Groot: Dat is afhankelijk van de analyse of en hoeveel woningen in het gebied liggen. Ik ga ervan uit dat er geen grote concentraties aan gevoelige objecten zijn in het gebied. Ik zeg nu woningen, maar dat geldt ook voor scholen, ziekenhuizen en grote kantoorgebouwen. In een plan MER, in zo'n ruimtelijke visie, wordt eerst gekeken naar grote concentraties woningen. Het kan dus best zijn dat er gebieden zijn waar er nog solitaire of los liggende woningen zijn. Dat zou kunnen. Maar dat moet dan blijken als er een project wordt gemaakt of een initiatief naar voren wordt gebracht. Er moet dan een analyse worden gemaakt of er in dat gebied woningen zitten die als gevoelige bestemming moeten worden beschouwd.

De heer Voskamp: Ik heb een vraag over die slagschaduw en die getallen. We praten over twaalf keer de rotordiameter. Dan kom je al gauw een heel eind weg. We hebben het dan over die 17 dagen en 5 uur en 20 punten. Als dat punt bereikt is zegt u dat de molen moet stoppen.

De heer De Groot: Nee.

De heer Voskamp: Wie meet waar wanneer het overlast geeft?

De heer De Groot: Er zijn veel initiatiefnemers die geen slagschaduw of kans daarop willen en zij stoppen sowieso. Het feit dat slagschaduw zich voordoet heeft heel erg te maken met de weersomstandigheden. Er is een berekening gemaakt op welke dagen en wanneer woningen door slagschaduw geraakt kunnen worden. Maar of dat gebeurt hangt af van het draaien van de turbine en de aanwezigheid van wolken. Als er een wolkendek is, is er geen slagschaduw. Als de turbine niet draait is er geen slagschaduw. Slagschaduw is echt de schaduw van de bewegende wieken. En dan wordt er niet stilgezet.

De heer Voskamp: Wie stelt dat wanneer vast?

De heer De Groot: Het is een instelling in het systeem, de stilstandbeveiliging.

De heer Voskamp: Ja, maar wie stelt nu vast of er slagschaduw is? Wordt dat achteraf bekeken aan de hand van het weer? Of moet er iemand gebeld hebben die er last van heeft?

De heer De Groot: Nee, mensen hoeven niet te bellen dat ze er last van hebben. Daarvoor is die stilstandbeveiliging en die gaat automatisch. Die geeft slagschaduw aan.

De heer Voskamp: Wie stelt nu vast wie die slagschaduw heeft? Ziet die molen dat zelf?

De heer De Groot: Ja. Dat ziet die molen zelf in de vorm van de stilstandbeveiliging. Die weet precies waar slagschaduw zich zou kunnen voordoen. Afhankelijk of de molen draait of bewolking is er wel of geen slagschaduw.

De voorzitter: Meneer De Groot. Hartelijk dank voor uw bijdrage.

7. PRESENTATIE FOSBURY ENERGY

De voorzitter: Nog even een puntje van orde. Met onze sprekers heb ik afgesproken dat we de avond afsluiten met een borreltje en een stukje kaas of iets dergelijks.

Want er zitten nogal wat mensen tussen die wel een klein hartversterkertje nodig hebben in de vorm van wat eten, omdat ze nog een heel eind moeten rijden. Maar dan weet u dat alvast.

De volgende presentatie komt van Frank de Bruijn van Fosbury Energy. Hij is reststroommakelaar van de provincie Noord-Brabant.

De heer De Bruijn: Ja. Mijn naam is Frank de Bruijn, energie- en reststroommakelaar van de provincie Noord-Brabant. Ik ga denk ik een heel ander verhaal vertellen dan u tot nu toe heeft gehoord. Ik ga het eigenlijk meer hebben over duurzame gebiedsontwikkeling. Hoe is dat zo gekomen? Er zijn ooit wat mooie SER-rapporten verschenen die lieten zien dat er in Nederland ongeveer 15 miljard m³ aan aardgasequivalenten gewoon de lucht ingaat. Daarover heeft meneer Kamp nu ook een prachtige brief van 28 blaadjes aan de Kamer geschreven. Hiermee zijn we een jaar of acht geleden begonnen. Dat is volgens mij het equivalent van 6.000 windmolens. Dat gok ik. Daarop zal het ongeveer neerkomen. Die energie is er al en hoeft je niet meer op te wekken. Daar moet je eigenlijk iets mee doen. Hoe kun je daarmee iets doen? Je hebt stadsverwarming, maar je kunt daarmee kassen op een andere manier verwarmen. Dat zijn allemaal opties om op een andere manier en veel doelmatiger met energie om te gaan. Als er een grote producent in Brabant zit moet die met zijn core business geld verdienen. Als hij aan de achterkant restproducten over heeft die verwaard kunnen worden en als dat geld oplevert, dan heb je natuurlijk een heel aardige businesscase te pakken. Binnen de provincie hebben we daarop een aantal doelstellingen geformuleerd. We moeten van onder af aan beginnen. De provincie Noord-Brabant heeft gezegd een aantrekkelijke regio te willen zijn en blijven. Bedrijven die in de provincie zitten wil de provincie in de regio verankeren. Want bedrijven zijn werk en dat is nodig voor een regio. De provincie wil zelfs bedrijven naar de regio trekken. Dat is ons ook gelukt met hoe we dit doen. We besparen fossiel en reduceren CO₂. Een vorige spreker heeft al gememoreerd dat dat veel belangrijker is dan groene energie. We moeten naar die reductie van CO₂ en de reductie van de ecologische footprint. Ik doe dat door het gebruik van reststromen. Dus vanaf de provinciedoelstellingen die natuurlijk heel breed zijn houd ik me vooral bezig met reststromen. Lukt dat dan? Ja, dat lukt heel erg goed. We zijn ooit begonnen toen in Zeeland de Impuls er nog niet was, maar in Brabant wel de Rewin en de BOM. Ik werd toen naar Zeeland toegestuurd en daar hebben we langs de Kanaalzone in Zeeland een energiescan gedaan. Van Dow Chemical tot aan Zelzate. Daar vonden we een bedrijf, YARA, dat 1,8 miljard m³ aardgas verbruikte. Dat is veel. Dat is ongeveer 15% van het Nederlandse aardgasverbruik. Dat is dus een grote jongen. Die had 100 megawatt restwarmte ter beschikking. Als ik dan over Brabant praat kun je daarmee zo ongeveer een stad als Eindhoven verwarmen. Dat is dus veel en gaat de lucht in. Hij maakt kunstmest waarbij CO₂ vrijkomt. En die CO₂ is schoon. Wat doe je daar dan mee? We hebben toen met Zeeland Seaports en VolkerWessels 100 ha grond aangekocht en een bestemmingsplanwijziging naar tuinbouw gedaan. Er staat nu de meest duurzame tuinbouw ter wereld. Er is namelijk niet eens een gasaansluiting. Als je 100 megawatt op windmolens zou zetten zou je zeggen dat het 30 windmolens zijn. Maar dat klopt niet, want die hebben maar een rendement van 18%, dus je moet het maal 5 doen. Dan zou je uitkomen op 150 windmolens van 3 megawatt. Het zijn onvoorstelbare hoeveelheden. Dat gaat nu als restwarmte gewoon weg. Hier hebben we het over 3 windmolens. Dan vraag ik me af waar de verhoudingen zijn. Hier doe je iets mee en hiermee betekenen je wat. Dus daarom zijn we hiermee als provincie keihard aan het werk gegaan. Dat lukt dus. Daarmee maak je dat het bedrijf wordt verankerd in de regio. We hebben destijds in Noorwegen moeten vragen of ze voor vijftien jaar die restwarmte willen leveren. Ze hebben ons gezegd dat liever voor 20 jaar dan voor 15 jaar te willen doen. By the way, ze waren aan het nadenken of ze gingen investeren in Le Havre of in Sluiskil. Mede gebaseerd hierop blijven ze in Sluiskil. Dus je verankert het bedrijf in de regio en redt de werkgelegenheid. Je maakt de economie met 100 ha tuinbouw.

Plus haal je mensen naar de regio die demografisch gezien erg onder druk staat. Je doet het vijf keer goed voor alle vijf de o's. En je betekent veel meer dan wat ik hier een paar keer hoor. Ik ben niet tegen windmolens, maar je moet heel erg uitkijken wat je doet. Het is net alsof dat een grote discussie is, maar dit is een grote discussie. 3 windmolens is in mijn optiek geen grote discussie. Dit zijn dus dingen die werken.

Dat zijn we voor de rest ook in Brabant gaan doen. Brabant heeft natuurlijk het mooiste water van heel Nederland. Heineken, Bavaria en Coca Cola zitten er. Die pompen allemaal water op. In de keten zitten ook glasfabrieken. De glasfabriek van ArdaghGlass doet stinkend zijn best om glas te smelten. Alles onder de 600 graden gooit die bij wijze van spreken weg en daarmee kan hij niets. Maar daarmee kun je heel Coca Cola verwarmen. Die grote stoominstallaties kunnen gewoon weg. Dan praat je over iets van 5 megawatt aan opgesteld vermogen aan ketelinstallaties die in vierploegendiensten worden gebruikt. Dus dat is ook weer heel erg veel in vergelijking tot een paar windmolens. Dat zijn projecten die werken en waarmee je het bedrijfsleven duurzamer maakt.

Ik heb veel discussies in Brabant met bedrijven die daar zitten, onder andere Brabant Alucast, die veel aluminium omkastingen voor versnellingsbakken voor uw auto's maakt. Die zegt niet zuiniger te kunnen zijn, maar wel groener te kunnen worden. Met dat groener worden blijven ze toeleveren aan Mercedes en Audi. Anders kiezen die voor een ander die wel groen is. Daarmee veranker je die bedrijven ook. Dat is ook een richting die de tuinbouw op moet gaan, om te vergroenen.

Op de Moerdijk hebben we nog veel meer van dat soort voorbeelden. Een van de eerste projecten die ik in Moerdijk deed is het volgende. Er zit daar een vergister die zijn biologische stromen vergist en daarvan aardgas maakt. Volgens de oude MEP-subsidie maakt die daarvan elektriciteit. Met de warmte kan hij maar voor 30% iets doen. Die wordt nu fysiek met een leidingensysteem uitgekoppeld. En die gaat naar Bolsius, die u allemaal van de kaarsen kent. Die houdt daarmee zijn paraffine warm. Dat scheelt een paar miljoen kubieke meter aardgas. Daarna kunnen we nog naar Def coating services die er zijn spuitcabines mee warm houdt. En daarna kunnen we er nog een kade mee ijsvrij houden. Dat zijn projecten die er echt toe doen, die ontzettend veel energie besparen. Je moet ze wel eerst vinden. Daarmee moet je als gebied hard aan de gang.

Vanaf Shell naar Basell lag er een stoomleiding. Shell levert ethyleen. Er meldde zich een Italiaans bedrijf bij de BOM, Erca. Dat wilde graag ethyleen gebruiken en vroeg wat we nog meer konden doen. We leveren nu ook stoom en dat was voor het Italiaanse bedrijf de reden om naar Nederland te komen, want de vestigingsplaats was opeens goed. Ethyleen en stoom krijgen betekent niet te hoeven investeren in energieopwekinstallaties. Die zijn er namelijk al. Het was namelijk reststoom van Shell die eigenlijk niet werd gebruikt.

Er zijn nog veel meer opties om iets te doen. Ik kom even op de rol van de overheden, want we zitten hier toch met overheden bij elkaar. Ik doe deze presentatie vaak voor gemeenten. Coca Cola gaat niet Tilburg in om te vragen of er misschien ergens restwarmte beschikbaar is. Daar hebben ze de mensen en de kennis niet voor. De gemeente, omgevingsdiensten, de BOM en de Rewin moeten dit soort projecten opstarten. Zij moeten een energiescan doen en kijken wat de potenties hier zijn. Dan nemen we overigens de windpotentie beste mee, maar we kijken juist ook naar andere potenties, bijvoorbeeld biomassa, restwarmte, energieopwek, wat wordt er nu niet gebruikt en wat zijn de wat zijn de potenties? Die potenties in beeld brengen kunnen wij heel erg goed. Die benchmarkconvenanten die we als overheid zelf hebben ingezet, die mja's, werken niet meer. Toen ik vroeger projecten voor Nuon deed kwam ik al bij bedrijven die zeiden dat ik moest gaan scannen of ze energie konden besparen. Zij willen in hun rapport niet hebben staan dat het 20% is, maar elk jaar 2%. Want anders voldoen ze te snel en zijn ze naar een paar jaar klaar. Dan kunnen ze niet nog een paar procent doen en worden ze gestraft. Dus doe het maar in kleine stapjes. Je ziet dat dat niet werkt. Het werkt nog meer niet, want ze zijn heel erg met oogkleppen op gaan kijken. Ik heb een ander voorbeeld in Brabant waar een glasfabriek zijn rookgassen moet koelen om ze te kunnen reinigen. Dat wordt stoom en daarmee kan hij niets.

Met die stoom drijft die dan maar een ventilator aan. Dat deden we in de industriële revolutie ook en dat heeft een rendement van helemaal niets. Maar daarmee kan ik drie tankerparken verwarmen en daaraan had hij nooit gedacht. We gaan er nu drie tankerparken meer verwarmen. Dat zet zoden aan de dijk. We moeten dus af van het oude denken. Ik vraag bedrijven in Brabant om alsjeblieft minder energiezuinig te zijn. Ja, want als zij hun stromen blijven uitkoelen tot een niveau waaraan ik niets heb kan ik die ook niet ter beschikking van de burens stellen. Als ik het op een hoge temperatuur kan uitkoppelen, dan kan ik er hier ook kassen mee verwarmen. Dan kan ik er echt iets mee. Dan heeft het zin en zijn we met goede dingen bezig. Dus dat marktfalen moeten wij aanpakken, zoals we hier zitten. De markt pakt het niet op en wij moeten daartoe het initiatief nemen. Dat is dus wat we doen.

Waarom zijn we samen succesvol? Het bedrijfsleven pakt het dus niet op. Coca Cola en ArdaghGlass zeggen dat wij daarmee verder moeten gaan. Als zij iemand naar voren schuiven, die zij overigens niet hebben en moeten inhuren, denkt dat aan het belang van het bedrijf dat het betaalt. Wij moeten kijken wat het beste voor de regio. Ik ben op de Moerdijk leidingen aan het aanleggen. Deze leiding was voldoende geweest voor het bedrijf. Deze heb ik echter aangelegd, omdat die dan deel kan uitmaken van een groter plan. ik kan er meerdere bedrijven op aansluiten en ik kan zelf beslissen of de leiding langer maken om een project aan te sluiten dat misschien minder rendabel is, maar wat me wel mijn CO₂-reductie oplevert. Wij kunnen dat doen doordat we dat samen met het bedrijfsleven doen. Ik lok ook altijd het bedrijfsleven uit om ook kleine sommen geld in te leggen. Meestal zijn het sommen geld dat binnen het mandaat valt van de man van het bedrijf waarmee ik praat. Dan kun je weer door. Zo zijn we veel projecten in Brabant aan het uitrollen en ontwikkelen.

Ik kom nog even terug op Coca Cola. Die zei een paar jaar geleden tegen mij dat zij binnen een jaar failliet zouden kunnen zijn. Doe even normaal? Dat slaat natuurlijk nergens op. Men zei: 'Pas op. We stoppen een niet zo gezond drankje in een flesje en daarmee gaan we rondrijden. Dat is ook niet zo duurzaam. En wij verkopen geen drank, maar joy. Als die joy eraf is en generatie Z maakt het op Hyves en Twitter een hype dat je iets anders moet gaan doen en het alternatief is er, dan zijn wij weg. Dus wij moeten iets aan die duurzaamheid en dwingen die hele keten om dat te doen.' Nogmaals, ik ben niet tegen wind, maar er helpt geen windmolen tegen. Je moet met die bedrijven kijken wat zin heeft, wat we gaan doen en welke stappen we dan samen zetten zodat het wel zin heeft dat we hier de stappen zetten waarmee we iets kunnen. Daarom zijn wij samen succesvol, omdat wij het hele speelveld overzien, een energiescan doen, een beeld hebben wat er kan en vooral wat er niet kan. En dat duwen we dan niet per se door. Dan krijg je toch die participatie niet. Dan gaat iedereen er voor liggen en dan lukt het niet. Als je iets kunt laten zien dat geld en duurzaamheid oplevert en de concurrentiepositie versterkt, dan krijg je iedereen mee. En daarom kunnen wij dit doen en zijn we succesvol.

Daarvoor hebben we een boel instrumenten ontwikkeld die ik best graag beschikbaar wil stellen. We beginnen met een energie- en grondstoffenscan. Hier zit heel veel glastuinbouw. Ik weet niet hoeveel hectare het is. Heeft een van jullie een idee hoeveel hectare glastuinbouw hier zit? 2.400 hectare. Dat wil zeggen dat jullie zo ongeveer op een miljard kubieke meter aardgasverbruik hier zitten.

Wethouder Duijvestijn: 850 miljoen kubieke meter aardgas.

De heer De Bruijn: Dat doet ertoe. Ook als je gaat kijken hoeveel CO₂ die tuinbouw per hectare verbruikt: 100 of 200 kilo per hectare. Dat varieert natuurlijk per teelt.

Wethouder Duijvestijn: Dat varieert natuurlijk heel sterk per teelt. Als we meer onafhankelijk gaan voor fossiel, wat ook de opgave is, dan zal daar gewoon CO₂ tegenover moeten staan voor het groeiproces van onze planten.

De heer De Bruijn: Ik heb hier onlangs nog even meegekeken naar één tuinder met 8 ha met een jaarverbruik ongeveer 8 miljoen kubieke meter aardgas. Die kan ik verduurzamen met de inzet van één apparaat dat al op de markt is. En daarmee doe ik hetzelfde als drie windmolens. Dat is één tuinder. Als je hier 2.400 ha hebt. Hoeveel tuinders zijn het.

Wethouder Duijvestijn: Een kleine 750. 750 ondernemingen.

De heer De Bruijn: Tel uit je winst. Als je met één tuinder de 3 windmolens al te pakken hebt, wat kun je dan doen als je een marktaandeel van 10% hebt. Als we dat pakken doen we zoveel meer.

De heer Doelman: Dan ben ik benieuwd hoe dat apparaat eruit ziet. Kom het morgen maar bij mij brengen. Ik heb ook een tuinbouwbedrijf, kom maar bij mij langs.

De heer De Bruijn: Dat is goed. Als je zo'n scan gaat doen krijg je dergelijke dingen tevoorschijn. Dan kun je zien wat de potentie van zo'n gebied is en wat je kunt doen. We hebben Warmco2 natuurlijk ook zelf gevonden. Die 100 ha hebben we duurzaam ingericht. Dat soort stappen kun je hier ook maken. We hebben daarvoor de energie- en grondstoffescan. We weten hoe je de samenwerkingsverbanden moet opzetten met een LOI tot een Esco. We weten hoe je de businesscases moet ontwikkelen en hoe je dat gezamenlijk met de ondernemers kunt doen, zonder allerlei geheime agenda's daarachter. We weten hoe je green deals kunt opzetten en hoe je het kunt doen met energiefondsen. In deze provincie zullen er ook wel energiefondsen zijn, denk ik zomaar. We hebben een schat aan ervaring opgedaan hoe je deze projecten opzet. Ik kan er jullie zo tien noemen. Ik denk dat dat heel belangrijk is om dat soort dingen hier te gaan uitvoeren.

De projecten die wij doen moeten dubbel winst maken. Niet alleen in geld maar ook voor het milieu. De initiërende rol van de overheid is daarvoor zo belangrijk. Dus niet alleen reageren op dingen die op je af komen. Van hé, we krijgen nu opeens een opdracht om windmolens te plaatsen of iets anders. Nee, initieer het zelf, ga er zelf achter staan en zorg dat je de goede projecten krijgt. Dat is mijn verhaal.

Mevrouw Zwinkels-de Jong: Dank voor uw bevlogen verhaal. Ook hier zijn al verschillende initiatieven, maar dat heeft u waarschijnlijk ook wel begrepen. Ook vanuit de tuinbouw zelf. Ik kom eigenlijk op mijn vraag van daarnet aan de provincie terug. Kunnen wij met aardwarmte of andere initiatieven compenseren? Er ligt een aparte taakstelling voor windenergie. Het is een beetje jammer dat het zo gelopen is hoorde ik tussen de regels door en dat het geen complete taakstelling is. Hoe zit dat bij u in de provincie, is er daar ook een taakstelling voor windenergie en wordt die dan ook gewogen? Of niet?

De heer De Bruijn: Brabant is heel lang heel terughoudend op het gebied van windenergie geweest. Nou is wind wel een andere afdeling. Mijn collega komt zo bij u, u kent hem. De terughoudendheid heeft men wel wat laten varen, maar wij gaan niet in dichtbevolkte gebieden zitten.

Mevrouw Zwinkels-de Jong: Mijn vraag was of u ook zo'n taakstelling vanuit de provincie heeft.

De heer De Bruijn: Er is volgens mij een taakstelling, maar ik bespeur behoorlijk wat burgerlijke ongehoorzaamheid.

De heer Doelman: De voorbeelden van al die bedrijven die warmte of stoom uitwisselen zitten allemaal naast elkaar. We weten allemaal dat het verplaatsen van warm water of stoom kostbaar is, zeker over lange afstanden.

Doet u ons in het Westland ook zo'n kunstmestfabriek, zoals in Terneuzen staat. Dan hebben we ook geen gas meer nodig. We pompen in het Westland natuurlijk op kleine schaal warm water op en hebben warmte van wkk's. Maar aan de overkant, in het Rotterdamse havengebied, wordt er ongeveer 1 miljard kuub gas aan aardgas of warmte weggegooid. Het is vrij moeilijk om dat deze kant op te krijgen. We zijn daarmee misschien al dertig, veertig jaar bezig. Het is gewoon heel erg moeilijk om warm water te verplaatsen in vergelijking met elektra of dat soort dingen.

De heer De Bruijn: Het is duur om stoom of heet water te verplaatsen, maar we doen het wel. We doen het vanuit het Amernet in Geertruidenberg naar Breda tot aan Tilburg toe. Het is dus niet onmogelijk en dat hebben we al laten zien. En dat kun je ook hier doen, maar de wil moet er zijn. Je praat vaak over businesscases met een zeer lange terugverdiëntijd. Daar heb je de goede financiers voor nodig. Die moeten we samen zoeken om dat voor elkaar te krijgen. Overigens vind ik wel dat in de Rotterdamse haven op een foute manier naar restwarmte verplaatsen wordt gekeken. Wat wordt er namelijk gedaan? A heeft het en B wil het hebben. Jongens, ga jullie maar onderhandelen, ik hoor het wel. Als ze er uit zijn gaan wij de leiding leggen. Dat is fout. Waarom? Voor hen is het een goede businesscase. We hebben er in Moerdijk juist voor gekozen dat zij niet meer dan anders min 10% betalen. De ander krijgt net iets meer dan het alternatief. Wij houden de businesscase, omdat ik de leiding wil kunnen verlengen. Zodat Rotterdam dat niet doet blijft het kansloos om het naar jullie toe te brengen. Dat komt op een of andere manier niet tussen de oren. Ik heb daarover binnen rvo gesprekken over met de grote energieclusters. Dus Chemelot, Rotterdam, Tata en Groningen Seaports. Daar proberen we toch wat beweging in te krijgen, maar dat is weerbarstig.

Wethouder Duijvestijn: Ik reageer even op wat de heer Doelman stelt. De Westlandse tuinbouw gebruikt 850 miljoen m³ fossiele brandstoffen. Wij kunnen als Westlandse tuinbouw een bijdrage leveren aan de momenteel gevoerde maatschappelijke discussie in Groningen over het minder winnen van aardgas. Er zijn twee mogelijkheden: aardwarmte en havenwarmte. Momenteel participeert de gemeente Westland, samen met Rotterdam, Den Haag, Delft en de provincie Zuid-Holland met een aantal nutsbedrijven om naast de vorig jaar gerealiseerde leiding over noord te kijken naar een leiding over west, waarbij havenwarmte via het Westland wordt getransporteerd, waarin wij aftakken richting het Haagse en mogelijk Delft om enerzijds kassen en anderzijds woningen van warmte te voorzien. Op redelijk korte termijn moet daartoe een eerste product opgeleverd worden om te kijken in hoeverre een en ander haalbaar is. Waarnaar we streven is in feite een infrastructuur met een onrendabele top. Ik ben zelf van mening dat de rijksoverheid die onrendabele top moet betalen. Mede omdat we die bijdrage kunnen leveren. Laat er een vrij marktsysteem ontstaan van enerzijds aardwarmte en havenwarmte waarbij we de tuinbouw kunnen voorzien van voldoende duurzame warmte. Randvoorwaarde daarbij is wel dat er CO₂ beschikbaar is. Dat is de lijn die we momenteel inzetten.

Mevrouw Croes: Ik wil aanvullen dat het niet alleen restwarmte is. Ook de kolencentrales op de Maasvlakte kunnen daar hun koelwater kwijt. Dat koelwater heeft zo'n hoge temperatuur dat het nu eerst afgekoeld moet worden. Dus het kost energie om het gewoon te kunnen lozen. Dus het is gewoon het benutten van afval en ook dat levert dus aan alle kanten winst op.

De heer Duijsens: Ik heb twee vragen aan mijnheer De Bruijn. U gaf aan dat een energiescan nuttig en nodig zou zijn. Wat is ervoor nodig om die in Westland voor elkaar te krijgen met alle mogelijkheden die u terecht schetst? Wie kan dat doen en hoe geef je daaraan invulling? Dan de tweede vraag. Uiteraard moeten we de doelstelling van 14% duurzame energie in 2020 bereiken. Als u nou voor uzelf spreekt, zou Westland dan die windturbines daarvoor

nodig hebben? Het antwoord hebt u feitelijk al gegeven. Of zegt u dat de rest, alternatieven en andere mogelijkheden zoveel kunnen opleveren dat je die windturbines daarvoor helemaal niet nodig hebt om op Westlandniveau die 14% te kunnen bereiken?

De heer De Bruijn: Ik ga niet over beleid, maar ik denk dat drie windmolens een druppel op een gloeiende plaat is. Die hebben niet zoveel zin.

Ik kan uitleggen hoe een goede energiescan moet gebeuren. Laten we daarover een keertje bellen. Dat is niet zo lastig. Ik hoorde de wethouder twee alternatieven noemen: geothermiewarmte en restwarmte. Warmte vind ik overigens nooit restwarmte, maar dat terzijde. Er bestaat natuurlijk ook zoiets als groen gas, ook een absoluut te beoordelen factor die ook wat kan opleveren. Het gaat om biogas of syngas.

De voorzitter: Prima. Mijnheer De Bruijn. Ik dank u heel hartelijk voor uw bijdrage aan deze avond en discussie.

8. PRESENTATIE PLASBOSSINADE ADVOCATEN EN NOTARISSEN

De voorzitter: De laatste spreker van vanavond is de heer Van der Velde. Hij is advocaat, maar is ook verbonden aan de Rijksuniversiteit in Groningen.

De heer Van der Velde: Dames en heren. Aan mij de onaangename taak om u als de laatste spreker uit uw bed of van uw borrel te houden. Het gaat ook nog over een juridisch onderwerp. Dan het goede nieuws. Ik kom net als die 850 miljoen m³ gas van u ook uit Groningen. Ik begrijp van uw wethouder dat ik morgen mijn vrienden in Groningen kan vertellen dat wij een nieuwe vriend hebben in het aardbevingsdossier. Dus misschien moet ik daarop nog eens terugkomen.

Ik ben bestuursrechtadvocaat in Groningen en ben ook verbonden aan de vakgroepen Bestuursrecht en Bestuurskunde van de Universiteit Groningen. Dat is heel mooi, maar weet ik dan wel iets van windenergie? Ja, daar weet ik wel iets van. In Groningen hebben we niet alleen veel gas, maar ook heel veel wind. De opgave voor Groningen, hoor ik nu tot mijn vreugde, is groter dan voor Zuid-Holland. In Groningen moeten we 855 megawatt aan windenergie plaatsen. Bij een aantal van die projecten ben ik betrokken geweest, hoofdzakelijk als adviseur van overheden en als adviseur van initiatiefnemers. Dus dat is mijn betrokkenheid bij windenergie.

Ik heb vanavond met veel belangstelling geluisterd. Ik vind het een heel informatieve avond en heel bewonderenswaardig dat u de tijd neemt om zich te informeren over dit moeilijke onderwerp. Maar ik wil uw feestje toch een beetje verpesten. In mijn presentatie heb ik niet alleen geen leuke plaatjes, maar ik heb ook niet zo'n heel leuke boodschap. Ik ben geen voor- of tegenstander van windenergie en bekijk het juridisch. U heeft heel veel nuttige informatie gekregen en veel terechte vragen gesteld. Dat zou allemaal tot de indruk kunnen leiden dat u denkt dat u nog heel veel discussies kunt voeren over windenergie, zon, restwarmte, 47 dB. en over de vraag of kantoren voor windenergie wel of niet beveiligd moeten worden. Maar die discussies zijn denk ik juridisch helemaal een gepasseerd station. Uw taak als gemeentelijke gekozen volksvertegenwoordiger moet u denk ik in het windturbinedossier voeren met de handen op uw rug. En dat komt omdat de meeste piketpalen al zijn geslagen, of u het nu daarmee al dan niet eens bent. De heer Jansen heeft ons bijvoorbeeld verteld over de 47 dB Lden-norm. Misschien is het helemaal waar dat die norm stinkt en ons door de strot is geduwd. Misschien is dat wel zo. Kunt u daar wat aan doen? U kunt er helemaal niets meer aan doen. Kan ik er wat aan doen? Ook ik kan daaraan niets meer doen. U kunt daaraan denk ik één ding doen. Als u die norm van tafel wilt hebben moet u daarover gaan procederen. Uiteindelijk denk ik tot het Europese Hof van Justitie. Want de Raad van State zal waarschijnlijk de rijksoverheid in het gelijk stellen. Dat weet ik niet, maar dat wordt een heel lange discussie. Ik wil er dus aan de ene kant niet te somber

over zijn, maar anderzijds ter wille van de tijd gooi ik mijn boodschap maar direct op tafel. De speelruimte is zeer beperkt. Ik wil dat ook nog illustreren aan de hand van een voorbeeld uit het noorden. Ik denk namelijk dat het Dagblad van het Noorden hier niet zo heel goed wordt gelezen. In de gemeente Emmen hebben we lokale partij Wakker Emmen, die in 2014 de gemeenteraadsverkiezingen is ingegaan met een verkiezingsprogramma dat globaal uit drie onderdelen bestond: 1. geen windturbines; 2. geen windturbines en 3. geen windturbines in de gemeente Emmen. Dat sloeg geweldig aan in de gemeente Emmen. In 2014 is deze partij met een overweldigende 15 zetels in de gemeenteraad terecht gekomen en werd zij daarmee groter dan het CDA, de PvdA en de VVD samen. Het werd aldus ook een belangrijke partij in het college. Wat gebeurde er toen enigszins gechargeerd? Toen kwam de provincie langs en die gaf het college over windturbines aan: of jullie of wij gaan het doen. De provincie Zuid-Holland en de heer Geerders zijn zo beleefd om dat niet op die manier op tafel te leggen, maar dan zal ik het wel doen. Bij de huidige stand van het beleid, de jurisprudentie en het recht is het zo dat als de gemeente het niet doet de provincie dat doet. Daar kunnen wij heel boos over zijn. Mijn vrienden van de universiteit maken zich bestuurskundig, uit het oogpunt van democratische legitimiteit, grote zorgen over dit windturbinedossier. Dit speelt niet alleen in deze gemeente, maar in heel Nederland. It's a fact of life, zoals ze bij ons in Groningen zeggen. Dat wil ik als schot voor de boeg meegeven.

Ik wil nog wel iets vertellen over de procedures die er zijn. Voor heel grote windparken hebben we de Rijkscoördinatierегeling, waarmee u niets te maken heeft. Voor de wat kleinere windparken tussen de 5 en 100 megawatt, waarover we vandaag praten, heeft de provincie de bevoegdheid om een inpassingsplan vast te stellen als de gemeente niets doet. En volgens mij stelde u net de vraag of wij de baas zijn als we beneden die 5 megawatt blijven. Daarin heeft u ook gelijk. Maar die ontwikkelaars zijn ook niet gek, zij zorgen wel dat ze met hun aanvraag boven 5 megawatt uitkomen, want dan kunnen ze naar de provincie toe gaan. Dus ga er maar van uit dat het hier meer dan 5 megawatt gaat worden.

Dan zijn er eigenlijk twee smaken. Ofwel doet de provincie alles met de provinciale coördinatierегeling. Ofwel maakt de gemeente een bestemmingsplan en verleent de vergunningen. Een derde optie is in theorie technisch mogelijk: de provincie maakt een inpassingsplan en de gemeente verleent de vergunningen. Maar daar zijn eigenlijk weinig voordelen aan. De smaken die u heeft zijn dus vrij beperkt: nummer 2 of 4. Zegt u het maar. Hoe zien die procedures er uit, even los van de vraag wie die voert: de provincie, de gemeente of het Rijk? Het Rijk doet het niet. Ik kan daarover heel lang vertellen, maar dat moeten we niet doen. Zeker niet op dit tijdstip van de dag. Die procedures hebben eigenlijk allemaal deze volgorde gemeen. Het begint met een locatiekeuze. Daarna volgt een lange fase van vooroverleg, inspraak, informatiebijeenkomsten met de buurt, de bevolking, stakeholders en iedereen. In die fase vindt vaak ook een MER plaats die ter inzage wordt gelegd samen met het ontwerpbesluit. Iedereen kan daarop binnen zes weken reageren. Die periode is idioot kort. Dan wordt er zo'n stapel rapporten ter inzage gelegd waarop je binnen zes weken moet reageren. Dan volgt een definitief besluit en daarna kun je naar de Raad van State. Dat is eigenlijk grosso modo hoe al die procedures eruit zien. Als u dit ziet, ziet u gelijk een weeffout. Het begint namelijk vaak met een locatiekeuze. Dat is denk ik in dit verhaal ook wel duidelijk geworden. Deze locatie staat kennelijk al heel lang in allerlei provinciaal beleid. Eerlijk gezegd weet ik ook niet hoe het anders moet, want je moet ergens beginnen. Dus ik snap ook wel dat een provincie of iemand ergens begint met een locatie en dan de inspraak in gaat. In Brabant ziet u veel burgerlijke ongehoorzaamheid. Die heeft heel veel te maken met de volgorde. Mensen hebben het idee dat de locatie hen door de strot wordt geduwd. Op enig moment kunnen ze meepraten, maar het allerbelangrijkste waarover mensen willen meepraten is de locatie van die windturbines. En dat is nou juist het enige dat niet meer ter discussie staat.

Je kunt nog praten over de exacte inrichting van het gebied, 100 meter naar links of rechts. Maar de locatiekeuze is vaak al gemaakt. Dat maakt ook dat windturbinedossiers in heel

Nederland zo ontzettend veel weerstand oproepen. Nou zeg ik daar direct bij dat ik niet weet hoe dat nou anders moet. Als je de inspraak ingaat zul je dat met een plan doen en met een locatie moeten komen.

Dan denkt u dat het er op papier mooi uitziet: inspreken, zienswijzen en beroep. Op minimaal drie momenten in de procedure kan de belanghebbende zijn zegje doen. Dat ziet er op papier inderdaad mooi uit. Maar dat valt in de praktijk vies tegen. Waarom? De locaties liggen vaak al vast in provinciaal beleid en de Raad van State, onze hoogste rechter die daarnaar kijkt, neemt eigenlijk die locaties als een gegeven aan. Is dat goed? Nee, misschien is dat niet goed, maar het is wel de huidige stand van de jurisprudentie. De Raad van State gaat niet kijken naar andere locaties. De Raad van State kijkt ook niet of zon- of restwarmte misschien een betere oplossing zijn dan windenergie. De Raad van State kijkt alleen maar naar dit besluit en deze locatie. De Raad van State toetst heel formeel, kijkt vooral naar de procedure en is zeer terughoudend op de inhoud. Dit soort besluiten is vaak onderbouwd met stapels rapporten over externe veiligheid en over geluid etc. Dat zijn rapporten die u en ik niet helemaal kunnen doorgronden. Als we de samenvatting lezen begrijpen we ongeveer wat er staat. Als je die rapporten onderuit wilt halen ben je haast wel verplicht om een eigen deskundige in te schakelen. En dat kost een hoop geld. Veel mensen doen dat niet.

Nog een reden waarom de manoeuvreerruimte vooral voor het bestuur als voor de rechter heel beperkt is, is dat al die normen, waarover u het vandaag uitgebreid heeft gehad – geluid, externe veiligheid, slagschaduw – gewoon in de wet staan. Lex dura ced lex. De wet is hard. Maar het is de wet. Nogmaals, daarmee kunt u het best niet eens zijn. Maar u als gemeenteraadslid en ik als advocaat zullen zich denk ik aan de wet moeten houden. Tenzij u nogmaals heel principieel zegt naar de Raad van State en daarna naar het Europese Hof te gaan, omdat u vindt dat die norm in strijd is met een internationaal verdrag. Dat kan, maar dat is een lange weg te gaan. Advocaten doen dat graag voor u.

We hebben het vanavond heel vaak over geluid gehad. Daarover hebt u veel vragen gesteld. Dat is een van de weinige onderwerpen waar u als bevoegd gezag – gemeente of provincie - maatwerkvoorschriften kunt voorstellen of opstellen. In gebieden waar al ontzettend veel geluid aanwezig is kun je in theorie naar boven van die 47 dB Lden afwijken. In heel stille gebieden kun je zeggen dat die 47 dB aan de hoge kant in dit gebied is en dat je vindt dat 45 dB Lden of 43 dB Lden ook wel genoeg is. Dat moet je heel goed motiveren op basis van lokale omstandigheden. Daarover is jurisprudentie en rechtspraak. Wat precies wel en niet een lokale omstandigheid is, is nog niet helemaal duidelijk. Wel duidelijk is dat je als bevoegd gezag als het om geluid gaat nog enigszins aan de volumeknop kunt draaien. Aan de externe veiligheid niet. Die ligt vast in de wet en daarop kunt u als bevoegd gezag weinig invloed uitoefenen.

Mijn collega van de universiteit, professor Bröring, die ook zeer begaan is met dit onderwerp en hierover veel schrijft – u heeft geloof ik ook een stuk van zijn hand ontvangen - heeft een onderzoekje naar beroepsprocedures over windenergie gedaan. Dat ziet er voor tegenstanders niet heel hoopgevend uit. Hij heeft 67 gevoerde beroepsprocedures tegen windenergieparken geturfd. Daarvan zijn er 9 gegrond verklaard, waarbij het besluit werd vernietigd. Maar let wel, zo'n besluit wordt dan vernietigd omdat er onvoldoende onderzoek is geweest naar de grote laatvlieger of de grootoorvleermuis. Dat gebeurt wel vaker, niet alleen voor windenergie. Of er is onvoldoende gemotiveerd, maar dat zijn allemaal reparabele gebreken. Dus het besluit wordt vernietigd. Dan denkt de modale burger te hebben gewonnen. Dat is in het bestuursrecht dus niet altijd zo. Want in een nieuwe besluitronde met een betere motivering of een aanvullend onderzoek wordt heel vaak hetzelfde besluit weer genomen. Dus dat is een vrij teleurstellend beeld. Moet je dan maar helemaal niet procederen? Dat zult u een advocaat niet snel horen zeggen.

Ik ben er wel van overtuigd dat het als belangenvereniging en als bewoners om druk te blijven uitoefenen, om erger te voorkomen en om een onderhandelingspositie aan tafel te hebben op zich wel goed is om die procedure wel te voeren. En dat zeg ik niet voor mijn

eigen handel, want ik doe toch geen zaken in dit deel van het land. Maar ik denk dat het goed is om op verschillende borden te schaken. Het procedurele veld is er daar zeker een van. Als je niet procedeert wordt het nog wel lastig onderhandelen met een gemeente, een provincie en een initiatiefnemer.

Procedures leiden vaak wel tot uitstel, maar zelden tot afstel. En dat uitstel is allemaal ook heel relatief. Want een beetje windturbine-exploitant weet gewoon dat hij voor het bouwen van zijn park eerst naar Den Haag, naar de Raad van State moet. Dus dat zit meestal in de planning begrepen.

Wat moet je dan wel doen als je weet dat al die zienswijzen, inspraak etc. niet zo heel veel effect hebben? Wat noodzakelijk is, maar volgens mij niet voldoende is, is communicatie, transparantie en informatie. Je moet als ontwikkelaar of als bevoegd gezag – gemeente of provincie - blijven communiceren met omwonenden. Dat is denk ik een vreselijke open deur. Ik denk dat je je ook moet realiseren dat het niet voldoende is. Want het woord 'draagvlak' is hier vandaag ook al een paar keer gevallen. Ik denk dat je op een gegeven moment ook moet accepteren dat mensen gewoon een windturbine niet willen. Ook al communiceer je nog zoveel en ook al ben je nog zo transparant, ik denk dat er maar heel weinig mensen zijn die als je aan de deur aanbelt met de mededeling windturbines te zullen plaatsen en vraagt of ze dat een goed idee vinden, ze niet zullen zeggen dat een goed idee te vinden. Dus draagvlak is iets om naar te streven, maar daarvan moet je absoluut geen overspannen verwachtingen hebben. Want ik denk dat je uiteindelijk altijd met burgers te maken hebt. Ook als u mij vraagt of ik een windturbine in mijn achtertuin wil hebben zeg ik: nou nee, liever niet; zet die maar ergens anders neer. Dus streven naar consensus kun je naar mijn waarneming wel vergeten.

Wat zou je dan nog meer moeten doen? Een belangrijk deel van de pijn bij windenergie volgens mij en professor Bröring is dat de lusten en lasten zo onevenredig zijn verdeeld. Wat mij en professor Bröring intrigeert is dat we al veertig jaar lang heel Nederland volbouwen met snelwegen, vuilstortplaatsen, VINEX-locaties, industrie, luchthavens etc. In al die gevallen hebben we het altijd heel normaal gevonden dat omwonenden recht hadden op planschade. En planschade is niet zoveel. Maar bij windmolens vinden we opeens dat mensen moeten kunnen participeren, dat er participatieplannen moeten komen en dat de omgeving extra gecompenseerd moet worden. Dus kennelijk is er iets dat een windmolen anders maakt dan een vuilstort of een snelweg. Wat dat is weet ik eerlijk gezegd niet. Dat is ook meer een psychologisch dan een juridisch onderzoek. Wij denken dat het dat het bij windturbines heel duidelijk is dat er een kleine groep mensen/ondernemers is die er een hoop geld aan verdient, terwijl er een hoop mensen zijn die daarom niet hebben gevraagd en daarvan last hebben. Van de Betuwelijn en een snelweg heb ik ook last en die vind ik ook niet fijn, maar daar zie ik dagelijks heel veel gebruikers overheen gaan. Kennelijk zit er dan iets in mijn systeem waarvan ik denk dat heel veel mensen er plezier van hebben. Daarom slik ik maar drie keer, neem ik genoeg met een planschade en ben ik klaar. Maar bij windmolens werkt dat op de een of andere manier anders. Van daaruit redenerend zou je je als gemeente hard moeten maken voor bewoners/omwonenden en zou je zoveel mogelijk van die voordelen moeten afromen voor de buurt. Hoe doe je dat dan? Dat kan op allerlei verschillende manieren. In Groningen hebben we er heel uitgebreide overeenkomsten voor gemaakt. Compensatie is een heel belangrijk woord, in de zin van fondsen die worden gevoed vanuit de opbrengsten van windturbines en waaruit betalingen voor de omgeving worden gedaan. Met name in Denemarken werken ze met verschillende schillen rond die windturbine. Als je in de eerste schil zit heb je recht op zo'n vergoeding en een korting op je stroomprijs. Als je in de tweede schil eromheen zit krijg je iets minder voordelen toegewezen. In Denemarken zijn ze daarmee heel ver.

Participatie is ook een onderwerp dat heel vaak naar voren komt. Omwonenden moeten in de gelegenheid worden gesteld om te participeren, financieel deel te nemen aan zo'n windturbinepark. Dat klinkt heel mooi, maar daaraan zit ook een nadeel. Wie participeren in zo'n park? Dat zijn de mensen die geld over hebben. Daarmee bereik je dus niet de hele

omgeving. Dat zijn mensen die al een hoop geld hebben. En zij vermeederen dat geld door te participeren in een windpark, terwijl ze anders in een scheeps cv of film cv zouden participeren. Maar dit is niet iets voor de hele grote massa. Korting op de energierekening natuurlijk wel. In Groningen willen we heel graag dat die windturbines na dertig jaar weer verdwijnen. En waarom willen we dat? Dat is omdat de windturbines in Groningen een aanslag op het landschap vormen. Dat willen we in Groningen voor een bepaalde periode accepteren, maar niet voor de eeuwigheid. Bewoners hebben daar eerlijk gezegd niet zo heel veel aan. Want als ik daar woon en ze zeggen tegen mij: 'Joh, hij blijft er dertig jaar staan, maak je maar geen zorgen. Over dertig jaar is hij weg.' Dan is dat niet iets wat mij heel erg geruststelt. Ik weet niet of dat hier heel actueel is. Ik wens u heel veel wijsheid met de besluiten die u moet nemen en ben heel graag bereid om uw vragen te beantwoorden.

De heer Duijsens: De heer Van der Heijden heeft een paar jaar geleden een artikel in Agrarisch Recht geschreven. Daarin staat met name dat er een belemmering zit in het inpassingsplan van de provincie als de doelstelling al is gehaald of gehaald zal gaan worden. Het gaat om de 14%. Uitgaande van uw voorganger zou er wellicht een mogelijkheid zijn om de provincie af te remmen. Dus dat we als Westland zeggen die doelstelling op een andere manier te bereiken. We hebben dat inpassingsplan om die vreselijke dingen neer te zetten helemaal niet nodig. Ziet u daar mogelijkheden?

U zag wel een mogelijkheid om aan de geluidsknop van het betreffende gebied te draaien. Zo hebt u het ongeveer letterlijk aangeven. Kunt u daarover wat meer zeggen? De raad van Westland heeft een keer een motie aangenomen, waarin is gezegd: geen windturbines en geen polonaise aan ons grondgebied. Die geldt op dit moment nog steeds. Hoe moeten we in het gebied dat de provincie heeft voorzien iets aan het geluid doen?

De heer Van der Velde: Als de grens al is bereikt komt er geen inpassingsplan. Dat is op zich juist en staat ook in de wet. Dat moet u niet lezen als de grens van 14% duurzame energie is bereikt, maar als de afgesproken doelstelling voor wat betreft de provincie wat betreft windenergie is bereikt. Dan kan de provincie zeggen er genoeg van te hebben en geen inpassingsplan te maken. Aangezien deze provincie nog minimaal 400 megawatt aan windenergie moet realiseren gaat het denk ik nog heel lang duren. Dus die is uitgesloten. Draaien aan de geluidsknoppen is een lastige. De wet biedt daartoe uitdrukkelijk de mogelijkheid, namelijk als de lokale omstandigheden dat vereisen. De minister heeft in de Kamer daarvan gezegd dat het niet zo kan zijn dat overal waar het in het buitengebied stil is dat wordt aangevoerd als een omstandigheid om de knop naar beneden te draaien. Er zijn wel gemeenten die dat al hebben gedaan en dat mag dan ook wel van de Raad van State. Ik weet eerlijk gezegd niet of u daaraan zoveel heeft. Want als we hier over een locatie aan of naast de A20 praten, dan ben ik bang dat het daar niet heel erg rustig is. Dat zal niet het lokale en stille buitengebied zijn, zoals we dat in de gemeente Emmen kennen.

De heer Duijsens: Het is wel de Maasdijk, dus wel heel rustig hoor.

De voorzitter: Er wordt misschien wat anders over gedacht.

De heer Hayward: Als er sprake is van planschade, maakt het dan nog uit wie de rekening straks gaat betalen: de gemeente of de provincie, afhankelijk van de bevoegdheid?

De heer Van der Velde: Het ligt eraan hoe je dat contractueel vormgeeft. Eigenlijk is het vrij standaard dat de planschade wordt doorgelegd naar de initiatiefnemer in een exploitatieovereenkomst. Dus dan maakt het niet uit of de gemeente of de provincie dat doet. Dat geldt overigens niet alleen voor de planschade, maar dat geldt als je het goed doet voor eigenlijk alle plankosten, ook voor het maken van het bestemmingsplan etc.

De heer De Heer: Is er nog gelegenheid voor een nabrander? Ik heb nog een vraag. Het gebied bij de A20 stond in de nota Wervelender. Die noemde u al. Als het provinciaal beleid is staat die vast. Voor die tijd stond het gebied bekend als minder geschikt of eigenlijk niet geschikt. Welke opening ziet u daar?

De heer Van der Velde: Ik zie in zoverre een opening dat het geen makkelijke locatie is. Ik denk dat het zo zal gaan dat hetzij de provincie of hetzij de gemeente aan de slag met die locatie zal gaan. Ik ga er nu met heel grote stappen doorheen. In het kader van een project MER, die specifiek op die locatie is gericht, zal wel moeten worden gekeken of al dan niet kan worden voldaan aan die 47 dB Lden-norm. Daarover kunnen we vanavond heel erg lang met elkaar praten, maar dat vergt heel diepgaand onderzoek. Dus ik denk dat je daarover pas op dat moment een zinnig woord kunt zeggen.

Schriftelijke aanvulling:

Naar aanleiding van het woordelijk verslag van de informatieavond op 7 april 2015 en opmerkingen die ik na die avond van raadsleden kreeg, heb ik de behoefte om nog het volgende toe te voegen. Ik verzoek u deze bijdrage ter kennis van de raadsleden te brengen.

Juridisch

In mijn vooral juridisch ingestoken bijdrage op 7 april jl. heb ik duidelijk willen maken dat:

- de wetgeving rond windenergie uitgaat van het opleggen van windenergielocaties “van bovenaf” en de lokale democratische legitimatie dus slecht – of nagenoeg niet – is verzekerd;
- procedures over windenergiebesluiten (door burgers, belangengroepen of overheden) over het algemeen niet leiden tot vernietiging van windenergiebesluiten door de rechter. De rechter toetst (te) terughoudend.
- Ik vind het van belang er aanvullend op te wijzen dat, alvorens de gemeente mogelijk belandt in een juridisch traject (bestemmingsplan door gemeente of inpassingsplan door provincie), daaraan voorafgaand eerst een grondige bestuurlijke afweging moet plaatsvinden.

Bestuurlijk

De hiervoor genoemde juridisch juiste, maar bestuurlijk-democratische teleurstellende conclusies betekenen dat vertegenwoordigende lichamen als Parlement, Provinciale Staten en Gemeenteraad een extra verantwoordelijkheid voor de besluitvorming zouden moeten dragen. Toegespitst op de gemeenteraad: nu juridische routes de burgers weinig soelaas bieden, moeten gemeenteraden mede ter behartiging van de belangen van hun burgers hun beslissingen in het windenergies dossier extra zorgvuldig afwegen. Het accent ligt immers niet bij de rechter, maar bij politiek en bestuur. De gemeenteraad zal daarom in de eerste plaats de belangen van de inwoners moeten behartigen en beschermen. De raadsleden zijn immers gekozen als hun volksvertegenwoordigers. De gemeenteraad dient zich af te vragen hoe zij de belangen van de inwoners van de gemeente het best behartigt. De gemeente(raad) is niet de uitvoerder van provinciale belangen en rijksbeleid.

In het bijzonder betekent dit dat de gemeente(raad) kritisch en uiteraard goed gemotiveerd op het politiek bestuurlijke vlak de discussie kan aangaan over door de Provincie aangewezen windturbinelocaties. Tijdens de bijeenkomst op 7 april 2015 werd mij bijvoorbeeld duidelijk dat aan de A20-locatie nogal wat haken en ogen kleven, ook volgens de Provincie zelf. Voorafgaand aan de beslissing of de gemeenteraad zelf een

bestemmingsplan maakt óf het laat aankomen op het inpassingsplan van de Provincie, kan de gemeenteraad, mits goed gemotiveerd en goed onderzocht, zo'n locatie in bestuurlijk overleg ter discussie stellen. Daarbij zal het de positie van de gemeente(raad) versterken, indien de gemeente(raad) alternatieve locaties kan aanbieden en/of alternatieven voor windenergie. De gemeenteraad kan zo'n energiedebat lokaal organiseren, bijvoorbeeld met behulp van de energiescan die de heer De Bruijn op 7 april 2015 voorstelde. Op deze wijze kan de raad bijdragen aan een politiek bestuurlijk tegenwicht tegen het landelijk opgelegde windturbinescenario en mogelijk de provincie op andere gedachten brengen. Dat geldt niet alleen voor de keuze voor windenergie in het algemeen, maar meer in het bijzonder ook voor de door de provincie aangewezen locatie. Tijdens de informatieavond op 7 april 2015 bleek dat die locatie ook in de ogen van de provincie bepaald niet optimaal is. Mogelijk is de provincie bereid om de grondpositie van de potentiële initiatiefnemers op deze locatie niet als leidend te beschouwen. Reden daarvoor zou kunnen zijn dat de kern Maasdijk ook al wordt beïnvloed door turbines die op grondgebied van de gemeente Rotterdam staan.

Als jurist kan ik moeilijk inschatten of en zo ja in hoeverre de provincie Zuid-Holland voor wat betreft concrete locaties nog bereid is deze te heroverwegen. Dat zal mede afhankelijk zijn van de door de gemeenteraad aan te dragen argumenten en de bereidheid van de Provincie om het windenergie dossier in een bredere context te plaatsen, namelijk die van de duurzame energievoorziening en de transitie naar een minder op fossiele energiebronnen gebaseerde economie. Hierbij spelen de politieke verhoudingen binnen de Staten en maatschappelijke bewegingen rondom windturbines uiteraard ook een rol. Of de discussie met de provincie leidt tot een inhoudelijk resultaat, anders dan het door mij geschetste juridische traject (inpassingsplan), zal mede afhankelijk zijn van door de gemeenteraad in te nemen krachtige bestuurlijke positie en de daarvoor gebruikte argumenten.

9. SLUITING

De voorzitter: Dank aan alle inleiders die ons vanavond in allerlei aspecten door deze hele problematiek en vraagstelling hebben gesleept. Ik dank de griffie voor het organiseren van deze avond. Daaraan is namelijk door de griffieleden veel werk besteed. Ik dank u allen voor uw aanwezigheid en de discussie (22.37 uur).